

VINOHRADNÍCTVO NA MICHALOVSKOM PANSTVE V PRVEJ POLOVICI 18. STOROČIA

Matúš VOJNA

Abstract: *Viniculture in Manor of Michalovce in first half of 18th century.* The manor of Michalovce was located in the area of two districts – County of Zemplín and County of Ung. Minor part of Michalovce manor, together with the city of Michalovce was located in County of Zemplín and bigger part of this manor was part of County of Ung. Manor of Michalovce was located in the area eligible to breed grapevine and production of wine. This location is regarded as northernmost area eligible to breeding of grapevine in medieval Hungary or central Europe. In the beginning of 18th century there were a lot of vineyards undeveloped or abandoned cause of war conflicts, decline of population, plagues etc. After this, agriculture and production of wine were ascended, accorded to state registry of population levies from 1715 and 1720. The state registry of 1715 was not well prepared and reveals joyless status of agricultural and social ratios. More accurate information brings registry from 1720. The information about expanse of vineyards gained from this registry we must take as minimal expanse of vineyards, because officers were not took into account expanses of yeomanry vineyards and church vineyards same as there were not information about new founded vineyards. In the manor of Michalovce there were located 3 cities (Michalovce, Sobrance and Staré) and 55 villages in period of 18th century.

Key words: Viniculture. Wine. The manor of Michalovce. Eastern Slovakia. 18th century. County of Zemplín. County of Ung.

Michalovské panstvo začalo postupne vznikať od polovice 13. storočia, a v 14. storočí sa už rozprestieralo od Krivoštian cez Staré, Michalovce, Jastrabie pri Michalovciach, po Lúčky a Klokočov, pričom zahrňovalo majetky a chotáre vyše 20 dedín. Centrom tohto panstva bol hrad vo Vinnom, ktorý patril šľachticom z Michaloviec.¹ Územie panstva bolo vhodné najmä na pestovanie obilnín, v severnej a východnej časti panstva boli vhodné podmienky aj na pestovanie viniča hroznorodého. Miestnu mikroklimu tu do značnej miery ovplyvňovalo aj rozsiahle močaristé územie s príznačným názvom *Blata*, ktoré sa rozprestieralo na mieste dnešnej Zemplínskej

1 ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 67; ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In MOLNÁR, Martin – STARJÁK, Matej (zost.). *Michalovce a okolie. Šľachta*. Michalovce – Prešov: Mestské kultúrne stredisko – Zemplínske múzeum – Počítače AIO, 2015, s. 5; BODNÁROVÁ, Miloslava. Michalovce v stredoveku. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 40; ULÍČNÝ, Ferdinand. Vývin feudálneho panstva Sztárayovcov na východnom Slovensku od 13. do 15. storočia. In *Sborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského – Historica*. roč. 15, 1964, s. 143; ULÍČNÝ, Ferdinand. Najstaršia šarišská a užská šľachta. In ŠTULRAJTEROVÁ, Katarína (zost.). *Najstaršie rody na Slovensku*. Martin: Matica slovenská – Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, 1994, s. 72.

Šíravy a tunajším vinohradom poskytovalo dostatok vlhkosti. Osídlené územie panstva sa pohybuje v nadmorskej výške v rozmedzí 100 – 300 m n. m., okraje choťárov dedín nachádzajúcich sa v severnej časti panstva pod Vihorlatskými vrchmi siahajú do dvoj až trojnásobnej výšky.² Michalovské panstvo sa rozprestieralo na území dvoch stolíc – Zemplínskej a Užskej. Menšia časť panstva spolu s Michalovcami na západe sa nachádzala v Zemplínskej stolici a väčšia časť na východe patrila do Užskej stolice.

V roku 1418 kráľ Žigmund Luxemburský potvrdil Albertovi z Michaloviec, jeho potomkom aj jeho príbuzným, držbu všetkých nadobudnutých aj dedičných majetkov v Zemplínskej a Užskej stolici, najmä za jeho zásluhy v bojoch proti Turkom. V tejto listine sa prvýkrát úplne spomínajú všetky majetky prislúchajúce k michalovskému,³ jasenovskému⁴ a tibavskému panstvu,⁵ ktoré susedili s michalovským panstvom.⁶

Vlastník michalovského, jasenovského a tibavského panstva Albert z Michaloviec patril medzi najvýznamnejších šľachticov pochádzajúcich z Michaloviec v stredovekom období. Už od mladosti sa angažoval v službách najvyšších krajinských

-
- 2 ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 67; ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In MOLNÁR, Martin – STARJÁK, Matej (zost.). *Michalovce a okolie. Šľachta*. Michalovce – Prešov: Mestské kultúrne stredisko – Zemplínske múzeum – Počítače AIO, 2015, s. 5; KÓNYA, Peter. K vinohradníctvu na severnom okraji vinohradníckych oblastí v Užskej a Zemplínskej stolici v 17. – 19. storočí. In GRÓFOVÁ, Mária – LUKAČKA, Ján (zost.). *Vinicola Carpathensis (k 65. narodeninám univ. prof. PhDr. Jozefa Baďuríka, CSc.)*. Bratislava: Stimul – Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2011, s. 109.
 - 3 Do michalovského panstva vtedy patrili tieto dediny: Staré, Krivošfany, Oreské, Wysk, Vyšná a Nižná Zbudza, Henclovce, Červenica, resp. Červená Poruba, Brutovce, Hozdov, Preča, Staré a Nové Topoľany, Staré a Nové Petrovce, mestečko Michalovce, Hrádok, hrad Vinné a dedina Vinné, Vyšná a Nižná Trnava, Symonháza, Kaluža, Blatá, Klokočov, Várkond, Veľké a Malé Zalužice, Nový Čečehov, Vrbovec, Starý a Nový Hažín, Lúčky, Malá Porúbka, Lažňany, Straňany, Orlovec a Porúbka.
 - 4 Do jasenovského panstva vtedy patrili tieto dediny: Remety, resp. Jasenov, Nemecká Poruba, Jovsa, Kusín, Rybnica, Jasenov, Úbrež, Revište, resp. Závadka, Hnojné, Fekišovce, Nižné Revištia a Revištia, Bunkovce, Nižné Remety, Ruskovce, Rybnica, Kaydanow, Seronycza a Hliník.
 - 5 Do tibavského panstva vtedy patrili tieto dediny: Trhová Tibava, resp. Sobrance, Vyšná Tibava, Veľká Tibava a hrad Tibava, Choňkovce, Koňuš, Čertiž, Ostrov, Vojnatina, Porostov, Koromľa, Bahuso a Priekopa.
 - 6 ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 67; ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In MOLNÁR, Martin – STARJÁK, Matej (zost.). *Michalovce a okolie. Šľachta*. Michalovce – Prešov: Mestské kultúrne stredisko – Zemplínske múzeum – Počítače AIO, 2015, s. 5-6; MOLNÁR, Martin. *Stredoveký rytier Albert z Michaloviec*. Michalovce: Priatelia Zemplína – Mestské kultúrne stredisko – Zemplínske múzeum, 2017, s. 19-20; NAGY, Gyula (szerk.). *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család okleveltára II. (1397 – 1457)*. Budapest: Sztáray Antal – Franklin-Társulat, 1889, s. 200-204; ULÍČNÝ, Ferdinand. Vývin feudálneho panstva Sztárayovcov na východnom Slovensku od 13. do 15. storočia. In *Sborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského – Historica*, roč. 15, 1964, s. 143-144.

hodnostárov a neskôr sa stal aj johanitom, čiže rytierom jeruzalemského rádu sv. Jána. Postupne sa vypracoval až na najvyššieho predstaviteľa johanitov v Uhorsku (prior z Vrany, resp. auránsky prior), a zároveň zastával aj funkciu slavónsko-chorvátskeho, resp. dalmátsko-chorvátskeho bána. Patril teda medzi osemnásť najvyšších cirkevných a osem najvyšších krajinských hodnostárov v Uhorsku. V roku 1417 sa zúčastnil aj Kostnického koncilu. Okrem majetkov v Zemplínskej a Užskej stolici vlastnil Albert ešte rôzne iné majetky vo viacerých častiach Uhorska. Albert z Michaloviec zomrel v roku 1434.⁷

Jasenovské panstvo spolu s tibavským bolo neskôr začlenené do michalovského panstva. A aj keď to v minulosti nebolo typické, michalovské panstvo ostalo z väčšej časti vždy v rukách jedného šľachtického rodu. Často sa síce delilo medzi jednotlivé vetvy rodu šľachticov z Michaloviec, časti panstva sa tiež záložovali iným zemepánom, no neskôr sa panstvo opäť sceľovalo. Za zakladateľa rodu šľachticov z Michaloviec sa považuje Jakov, a postupne sa z tohto rodu vyčleňovali ďalšie rody. Za najznámejších a najvýznamnejších môžeme považovať Stáraiovcov zo Starého, ďalej napr. Pongrácovcov, Eödönfiovcov, Bánfiovcov a mnohých ďalších.⁸

Koncom 17. storočia vlastnili väčšinu michalovského panstva dva šľachtické rody: Pongrácovci a Stáraiovcí. Väčšia zmena v majetkových pomeroch nastala v roku 1696, kedy na základe zálohu získali väčšiu časť Michaloviec a viaceré obce panstva Sirmaiovcí. Okrem týchto troch významnejších šľachtických rodov malo svoje majetky v Michalovciach a na panstve aj množstvo menších zemepánov. V prvom desaťročí 18. storočia počas posledného a zároveň najväčšieho protihabsburského povstania vedeného Františkom II. Rákocim, dochádzalo v Michalovciach a na panstve k ďalším zálohovaniam majetku, a tým k ešte väčšiemu rozdrobeniu panstva medzi jednotlivých zemepánov. Veľkú časť Michaloviec a panstva vtedy vlastnil najmä Andrej Sirmai.

Na prelome 17. a 18. storočia boli Michalovce značne vyľudnené, čo malo na svedomí najmä nedávne protihabsburské povstanie Imricha Thökölyho, a neskôr aj pobyt habsburských vojsk počas protitureckej vojny. Tak v rokoch 1696 a 1699 bolo v mestečku zaznamenaných len šesť sedliackych usadlostí, podobne ako v niekto-

-
- 7 BODNÁROVÁ, Miloslava. Michalovce v stredoveku. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 58-59; DVORÁKOVÁ, Daniela. *Rytier a jeho kráľ. Stibor zo Stiboric a Žigmund Luxemburský. Sonda do života stredovekého uhorského šľachtica s osobitným zreteľom na územie Slovenska*. 3. vyd. Budmerice: Rak, 2017, s. 228-229, 537; MOLNÁR, Martin. *Stredoveký rytier Albert z Michaloviec*. Michalovce: Priatelia Zemplína – Mestské kultúrne stredisko – Zemplínske múzeum, 2017, 40 s.; MIŠÍKOVÁ, Alena. Počiatky a vývin Stáraiovskeho rodu z Michaloviec do začiatku 18. storočia. In SEKELA, Vladimír (zost.). *Rod Sztáray a Michalovce*. Banská Bystrica – Michalovce: PRO – Zemplínske múzeum, 2014, s. 13-15; MIŠÍKOVÁ, Alena. Kaštieľ v Michalovciach do roku 1743. In DEMKO, Maroš – MOLNÁR, Martin (zost.). *Kaštieľ v Michalovciach*. Michalovce: Zemplínske múzeum, 2017, s. 16-17.
- 8 ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 67-68; ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In MOLNÁR, Martin – STARJÁK, Matej (zost.). *Michalovce a okolie. Šľachta*. Michalovce – Prešov: Mestské kultúrne stredisko – Zemplínske múzeum – Počítače AIO, 2015, s. 6-7.

rých okolitých dedinách. Situácia sa len o trochu zlepšila v roku 1709, avšak na úkor sedliackych usadlostí. V tomto roku sa v Michalovciach už nenachádzala ani jedna sedliacka usadlosť, iba päť želiarskych, dve slobodnícke usadlosti a 10 meštianskych, resp. remeselníckych domácností. Opustených usadlostí bolo v tomto roku v Michalovciach až 40. Okrem poddanského obyvateľstva sa v mestečku v roku 1710 nachádzalo až 29 domácností patriacich drobným zemanom, tzv. kurialistom. Okrem pobytu vojsk v mestečku a na panstve mala značne negatívny vplyv na demografický vývin a rovnako aj na hospodárske pomery najmä morová epidémia, ktorá zasiahla územie Zemplínskej a Užskej stolice počas jesene v roku 1709. Morová epidémia vyčíňala na tomto území až do začiatku leta v roku 1710. Predpokladá sa, že v Michalovciach podľahla tejto epidémii moru až polovica obyvateľstva. Okrem toho bolo miestne obyvateľstvo neustále povinné odvádzať peňažné a naturálne dávky nielen svojim zemepánom a cirkvi, ale aj vojsku, ktoré sa tu zdržiavalo, či už to boli kurucké alebo cisárske oddiely. Ozbrojené zrážky kuruckých a cisárskych oddielov mali na svedomí aj spustošenie niektorých okolitých dedín ako napr. Topoľany, Petrovce, Močarany, Lastomír, Stráňany a ďalších. Aby toho nebolo málo, tak rok 1709 bol aj mimoriadne neúrodný kvôli silným jarným mrazom a v niektorých oblastiach kvôli tomu hrozil aj hladomor. Počas týchto mrazov boli rovnako postihnutí vinohradníci aj roľníci, keďže mrazy boli také silné, že zamrzli skoro všetky oziminy, všetko hrozno a ovocie, a dokonca od zimy pomrzlo aj veľké množstvo dobytky. Veľká neúroda bola aj v roku 1713, kedy sa na michalovskom panstve neurodilo skoro žiadne hrozno, ovocie a ani obilie, a dokonca ani žalude v lesoch.⁹

Všetky tieto negatívne udalosti mali samozrejme na svedomí aj upadajúce hospodárstvo na panstve. Okrem remeselnej výroby klesala aj poľnohospodárska produkcia a samozrejme aj vinohradníctvo. S úbytkom obyvateľstva nemal kto obrábať polia a vinohrady, ktoré postupne pustli a v niektorých prípadoch aj úplne zanikli. Situácia sa pomaly začala zlepšovať až po roku 1711, kedy bolo potlačené a ukončené posledné protihabsburské povstanie Františka II. Rákociho.

Po roku 1711 sa začali meniť aj majetkové pomery v Michalovciach a na panstve. Väčšiu časť mestečka a panstva až do začiatku 40-tych rokov 18. storočia užívali na základe už spomínaného zálohu z roku 1696 Sirmaiovci, konkrétne vdova a synovia Andreja Sirmaia: Andrej, Imrich a Adam. Pongrácovci sa dostali do komplikovanej situácie najmä kvôli svojej prílišnej angažovanosti na strane Františka II. Rákociho počas povstania, a o niečo neskôr rod Pongrácovcov vymrel po meči. To značne pomohlo Stáraiovcovi v ich vzostupe, konkrétne barónovi Imrichovi Stáraiovi, ktorý bol vtedy jediným právoplatným dedičom michalovského panstva. Okrem nich vlastnil v Michalovciach a na panstve menšie majetky ešte barón Imrich Luzsénszky a niekoľko menej významných zemanov. Imrich Stárai postupne už od 20-tych rokov 18. storočia sceľoval michalovské panstvo do svojich rúk. V tomto jeho úsilí bol veľmi významný rok 1743, kedy Imrich Stárai uzavrel dohodu s dedičmi Andreja Sirmaia o vrátení mestečka a veľkej časti panstva zálohovaného ešte v roku

9 KÓNYA, Peter. Michalovce od 18. storočia do roku 1918. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 100-104; KÓNYA, Peter. Hospodárske pomery v Michalovciach v 18. storočí. In *Annales historici Presovienses* 7. Prešov: Universum, 2007, s. 38-45.

1696. Záloh bol vyplatený veľkou sumou 68 000 uhorských zlatých. Táto čiastka bola následne vyplácaná Sirmaiovcom počas piatich nasledujúcich rokov. Imrich Stárai ďalej pokračoval v sceľovaní majetkových podielov v Michalovciach a na panstve, a v 50-tych rokoch už bol väčšinovým vlastníkom celého panstva. Imrich Stárai bol okrem iného aj cisárskym a kráľovským radcom, županom Užskej stolice, nositeľom prostredného Rádu sv. Štefana a funkcionárom ďalších krajinských hodností. Napokon sa v roku 1747 stal grófom a tým sa zaradil medzi magnátov.¹⁰

Ako sme už uviedli, michalovské panstvo sa rozprestieralo na území vhodnom k pestovaniu viniča a k produkcii vína. Aj keď bolo v minulosti pestovanie viniča rozšírené ešte severnejšie, predsa môžeme povedať, že aj michalovské panstvo už patrilo k hraničným regiónom nachádzajúcich sa na severnej hranici rentabilnosti pestovania viniča v Uhorsku, resp. v strednej Európe. Začiatkom 18. storočia bolo množstvo vinohradov neobrábaných a spustnutých, čo bolo výsledkom už uvedených vojnových konfliktov, úbytku obyvateľstva, morovej epidémie atď. Jednotlivé hospodárske odvetvia, medzi nimi aj vinohradníctvo, sa postupne na michalovskom panstve opäť vzťahovali, čo môžeme sledovať najmä na základe údajov z celokrajinských súpisov daň platiaceho obyvateľstva z rokov 1715 a 1720. Aj keď súpisy neboli dokonalé, odhalili značne neutešený stav hospodárskych a sociálnych pomerov, spôsobený už uvedenými udalosťami. Podstatne presnejšie údaje než daňový súpis z roku 1715 prináša až druhý súpis z roku 1720. Údaje z týchto súpisov týkajúce sa rozlohy vinohradov v jednotlivých lokalitách musíme vnímať len ako minimálny rozsah týchto vinohradov, keďže do súpisu neboli zaznamenané zemepanské a cirkevné vinohrady a tiež novovysadené vinohrady.

V tomto období sa na michalovskom panstve nachádzali celkom tri mestečká (Michalovce, Sobrance a Staré) a 55 dedín. Rozloha vinohradov bola v súpise uvádzaná v kopáčoch (*fossor*), pričom jeden kopáč predstavuje rozlohu približne 2,7 áru.¹¹ Ide o rozlohu vinohradu, ktorú dokázal za jeden deň okopať jeden človek – kopáč.

10 KÓNYA, Peter. Michalovce od 18. storočia do roku 1918. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 105-106; KÓNYA, Peter. Hospodárske pomery v Michalovciach v 18. storočí. In *Annales historici Presovienses* 7. Prešov: Universum, 2007, s. 38-41; KÓNYA, Peter. K panskému hospodáreniu v zemplínskych a užských mestečkách v 18. storočí (Humenné, Michalovce, Sobrance). In *Annales historici Presovienses*, roč. 12, 2012, č. 2, s. 60-61; KÓNYA, Peter. Šľachta v mestečkách a obciach horného Zemplína v 17. – 18. storočí. In MOLNÁR, Martin – STARJÁK, Matej (zost.). *Michalovce a okolie. Šľachta*. Michalovce – Prešov: Mestské kultúrne stredisko – Zemplínske múzeum – Počítače AIO, 2015, s. 60-62; ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 14, inv. č. 199, No. 3000, Zmluva medzi Imrichom Stáraiom a Sirmaiovcami o vrátení zálohovaných majetkov z roku 1696 v Michalovciach, Stráňanoch, Topolčanoch, Trnave pri Laborci, Kaluži, Klokočove, Hažíne, Čečehove, Veľkej Rybnici, Sobranciach, Podhorodi, Bunkovciach, Ostrove, Choňkovciach, Porube pod Vihorlatom, Vyšných Remetách, Revištiach, Starom, Krivošňanoch a Oreskom v sume 68 000 zlatých; ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 55, inv. č. 940, Fasc. 11, No. 5. Zmluva medzi Imrichom Stáraiom a Sirmaiovcami o vrátení zálohovaných majetkov z roku 1696 v Michalovciach a dedinách Zemplínskej a Užskej stolice v sume 68 000 zlatých.

11 KAZIMÍR, Štefan. Poľnohospodárstvo. In *Dejiny Slovenska II. (1526 – 1848)*. Bratislava: VEDA, 1987, s. 340; MIŠÍKOVÁ, Alena. Hospodárske pomery na dedinách michalovské-

V 17. a začiatkom 18. storočia sa vinohrady nachádzali aj priamo v **Michalovciach**, konkrétne na južnom svahu vrchu Hrádok.¹² Avšak vinohrady zrejme nemal kto obrábať a postupne spustli, keďže v daňovom súpise z roku 1715 sa v mestečku neuvádzajú žiadne. V Michalovciach bolo vtedy zaznamenaných len sedem sedliackych poddanských usadlostí.¹³ Vinohrady na Hrádku boli následne obnovené a v roku 1720 sú už zaznamenané, pričom ich rozloha bola sedem kopáčov. Tieto vinohrady však nemali v držbe poddaní, ale boli súčasťou panského majera. V Michalovciach bolo vtedy zaznamenaných už 15 sedliackych poddanských usadlostí.¹⁴ O michalovských vinohradoch sa zmienil aj Matej Bel vo svojich Notíciách, v ktorých píše, že „tu rastie aj vinič na osobitnom vršku nad mestečkom. Sú to nové vinohrady, hrozno je kyslé, nedobré.“¹⁵ Michalovské víno zrejme nebolo veľmi kvalitné a určené bolo pravdepodobne len do miestnych panských krčiem a hostincov. Vinohrady na Hrádku sa spomínajú neskôr až v roku 1737 v súpise a ocenení majetkov baróna Imricha Stáraia, kde sa však uvádza, že tieto vinohrady boli veľmi zanedbávané a je potrebná ich kultivácia, o čom svedčí aj ich produkcia v roku 1736, ktorá predstavovala len jeden sud vína.¹⁶ Michalovské vinohrady sa bez konkrétnejších informácií spomínajú aj v nasledujúcich rokoch 1738 a 1739 v súpisoch skonfiškovaných majetkov Imricha a Juraja Gomboša.¹⁷ Vinohrady na Hrádku ešte existovali aj začiatkom druhej polovice 18. storočia, konkrétne sa spomínajú v roku 1752.¹⁸

ho panstva v 18. a prvej polovici 19. storočia. In KOTULIČ, Rastislav (ed.). *Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky ANNO 2009*. Prešov: Prešovská univerzita, 2009, s. 256-257.

- 12 KÓNYA, Peter. Michalovce od 18. storočia do roku 1918. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 100; KÓNYA, Peter. Hospodárske pomery v Michalovciach v 18. storočí. In *Annales historici Presovienses 7*. Prešov: Universum, 2007, s. 45-46; KÓNYA, Peter. K panskému hospodáreniu v zemplínskych a užských mestečkách v 18. storočí (Humenné, Michalovce, Sobrance). In *Annales historici Presovienses*, roč. 12, 2012, č. 2, s. 60.
- 13 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 181. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/2055.
- 14 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 186. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/4019.
- 15 BEL, Matej. *Zemplínska stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 2000, s. 174. Preklad: SLANINKA, Martin.
- 16 Súpis a ocenenie majetkov baróna Imricha Stáraia, s. 28. Uložené v Zemplínskom múzeu v Michalovciach.
- 17 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.012.-No.022/a.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.012.-No.022/b.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.068.-No.014.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.049.-No.015.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.049.-No.016.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.085.-No.024.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.123.-No.013.
- 18 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 15, inv. č. 208, No. 3342. *Vyšetrovanie o desiatkoch z vinič na Hrádku v Michalovciach*.

Z dediny **Stráňany**, ktorá je dnes už súčasťou Michaloviec, síce zatiaľ nepoznáme žiadne priame doklady o existencii vinohradov z 18. a ani z predošlých storočí, avšak ich existenciu môžeme s veľkou pravdepodobnosťou predpokladať, keďže v už spomínaných súpisoch skonfiškovaných majetkov Imricha a Juraja Gomboša z rokov 1738 a 1739 sú pri Stráňanoch uvedené chotárne názvy. Medzi nimi je aj chotárny názov *Pod Viničkami*, ktorý môžeme považovať za dôkaz existencie vinohradov v tejto časti stráňanského chotára.¹⁹ Neskôr, v rokoch 1779 a 1780 sa okrem tohto chotárneho názvu uvádza ešte jeden – *Na Viničkoch*, ktorý už konkrétne poukazuje na miesto predošlej existencie vinohradov.²⁰

Vinohradnícke lokality michalovského panstva sa nachádzali na úpätiach južných svahov Vihorlatských vrchov. Najvýznamnejšie a najväčšie vinohradnícko-roľnícke obce sa nachádzali v severozápadnej časti panstva. Od severozápadu smerom na juhovýchod to boli Krivošfany, Staré, Oreské, Trnava pri Laborci, Vinné a Banka.

V severozápadnom cípe michalovského panstva v dedine **Krivošfany** boli v daňovom súpise z roku 1715 zaznamenané vinohrady o celkovej rozlohe 33 kopáčov. Zaznamenaných bolo celkom 21 sedliackych poddanských usadlostí a dve želiarske. Z toho vinohrady malo v držbe iba osem sedliakov.²¹ V roku 1720 síce klesol počet sedliakov v Krivošfanoch na 17 a želiar tu nebol zaznamenaný žiaden, ale rozloha vinohradov vzrástla z 33 na 44 kopáčov. Taktiež vzrástol počet sedliakov, ktorí obrábali vinohrady z osem na 11.²²

Vinohrady v Krivošfanoch sa nachádzali a dodnes nachádzajú na južnom svahu Krivoštianky. Matej Bel o tomto vrchu píše, že „*Vrch Krivošfany je vzdialený od Chlmca na sever zhruba štyri míle a nachádza sa na hraniciach s Užskou stolicou, neďaleko druhého brehu rieky Laborec, ktorá priteká z humenského panstva. Výškou neprevyšuje ostatné, avšak je oveľa dlhší a pekne obrátený na juh a teda poskytuje širší priestor viniciam a ak sa aj nevyrovná plodom ostatných vrchov, aspoň vínom na bežnú potrebu sa k ostatným pripočítava.*“²³ Víno z Krivoštian Matej Bel na inom mieste zaradil medzi druhoradé, ale veľmi zdravé vína: „*Ostatné vína, ktoré sa sem – tam v kraji urodia, sú druhoradé. A hoci aj medzi*

19 <https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/> HU MNL OL E 156 – a. – Fasc. 012. – No. 022./a.

<https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/> HU MNL OL E 156 – a. – Fasc. 012. – No. 022./b.

<https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/> HU MNL OL E 156 – a. – Fasc. 068. – No. 014.

<https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/> HU MNL OL E 156 – a. – Fasc. 049. – No. 015.

<https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/> HU MNL OL E 156 – a. – Fasc. 049. – No. 016.

<https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/> HU MNL OL E 156 – a. – Fasc. 085. – No. 024.

<https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/> HU MNL OL E 156 – a. – Fasc. 123. – No. 013.

20 MIŠÍKOVÁ, Alena. Dejiny okolia Michaloviec do polovice 19. storočia. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 81.

21 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 180. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/2044.

22 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 186. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/3623.

23 BEL, Matej. *Zemplínska stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 2000, s. 28. Preklad: SLANINKA, Martin.

nimi to – ktoré vynikne, nemožno ho porovnávať ani so slabšími tokajskými. Medzi inými totiž veľmi chutné sú vína z Viničiek, Ladmoviec a z Trne, veľmi zdravé sú z Krivoštian, z Chlmca a z Kamenca, lebo aj silou aj chuťou sú príjemné, predsa však sa nemôžu dlhšie uchovať, lebo zrôsolovatejú a zoctovatejú. Ináč vranovské, humenské a z Domaše, ako aj všetky ostatné zhorknú, ak dobre nedozrejú. A hoc aj dozrejú, treba ich vypiť toho istého roku, lebo neskôršie prekysnú.“²⁴ Napokon ešte tretíkrát spomína Matej Bel krivoštianske víno ako ušľachtilé, zdravé a silné: „*Krivošťany ležia pod vrchom toho istého mena. Vrch je obrátený na juh a príjemné svahy rodia ušľachtilé víno, zdravé a silnejšie ako zo Starého. Vinice však nepatria krivoštianskym obyvateľom, ale barónom a iným veľmožom, ako aj zemanom tohto kraja. Samotní obyvatelia, akokoľvek sú nepočetni, tak veru aj chudobní, nemajú polia ani dobytok, a preto sa snažia užiť prácami vo vinohradoch a na žatvách. Patria barónovi Stárajovi a Pavlovi Okoličianskemu.*“²⁵ Víno z Krivoštian spomína vo svojom diele aj Anton Sirmai, ktorý ho radí do tretej a zároveň poslednej akostnej triedy spolu s vínom zo susedného Brekova a zo Sečoviec, ale zároveň ho odporúča aj ako „dobrú pijatiku.“ Ďalej píše, že „*Sečovčania, Krivošťanci a Brekovania chvália svoje víno, ktoré je veľmi priezračné a u popijajúcich vyvoláva podivné jajkanie a ochkanie.*“²⁶ Veľmi zaujímavá je aj jeho zmienka o krivoštianskom víne s názvom *Jachus*, ktoré vraj bolo veľmi cenené a zdravé.²⁷

V Krivošťanoch sa v roku 1715 z vinohradu o rozlohe dvoch kopáčov vyprodukoval zvyčajne jeden sud vína. Krivoštianske víno bolo v tomto období zaradené do predposlednej akostnej skupiny, rovnako ako víno zo susedných dedín Brekov a Staré. Sud krivoštianskeho vína s objemom troch bratislavských džberov, čo predstavuje približne 264 litrov, sa predával v cene päť rýnskych zlatých, v lepších rokoch aj za sedem rýnskych zlatých. Menej kvalitné už boli len vína z Humenného, Vranova a zo susedného Oreského, ktoré sa predávali v cene tri rýnske zlaté za sud. Na porovnanie uveďme, že najlepšie vína z tokajskej vinohradníckej oblasti sa predávali v cene 25 rýnskych zlatých za sud a napr. víno z Kráľovského Chlmca bolo len o niečo drahšie – sedem rýnskych zlatých za jeden sud.²⁸ Krivoštianske víno patrilo k tým kvalitnejším spomedzi vín vyprodukovaných v tejto oblasti, avšak jeho kvalita značne závisela aj od klimatických pomerov v tom ktorom roku a samozrejme aj od iných faktorov, čo malo nezanedbateľný vplyv na kvalitu jednotlivých ročníkov.

24 BEL, Matej. *Zemplínska stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 2000, s. 44. Preklad: SLANINKA, Martin.

25 BEL, Matej. *Zemplínska stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 2000, s. 185. Preklad: SLANINKA, Martin.

26 SIRMAJ, Anton zo Sirmy. *Historické, topografické a politické poznatky stolice Zemplínskej*. ČURMOVÁ, Viera (zost.). Michalovce: Zemplínska spoločnosť, 2004, s. 24-25. Preklad: SLANINKA, Martin.

27 SIRMAJ, Anton zo Sirmy. *Historické, topografické a politické poznatky stolice Zemplínskej*. ČURMOVÁ, Viera (zost.). Michalovce: Zemplínska spoločnosť, 2004, s. 28. Preklad: SLANINKA, Martin.

28 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 401; ADAM, Ján. *Posledné generácie v nevoľníctve a poddanstve*. In ADAM, Ján (zost.). *Dejiny Strážskeho*. Strážske: Excel enterprise, 2008, s. 39-40.

Okrem poddaných tu mali svoje vinohrady aj zemepáni. V roku 1707 boli medzi majetkami Sirmaiovcov v Krivoštanoch zaznamenané aj dva vinohrady. Z prvého vinohradu sa vtedy dorobilo až 36 sudov vína. Produkcia druhého vinohradu bola o polovicu menšia, len 18 sudov vína. Okrem vinohradov v Krivoštanoch vlastnili Sirmaiovcovia vinohrady aj v susednom Starom či v Pozdišovciach.²⁹ V roku 1732 vlastnil Miklós Tussay v Krivoštanoch jeden vinohrad nachádzajúci sa na promontóriu s názvom *Olaszosska*, ktorý bol pôvodne spustnutý, ale po kultivácii sa z neho priemerne vyprodukovalo len päť až osem sudov vína. Sud tohto vína sa predával za šesť rýnskych zlatých a hodnota tohto vinohradu bola 533 rýnskych zlatých.³⁰ V roku 1738 tu vlastnil jeden vinohrad aj barón Imrich Stárai, ktorý bol predtým majetkom Imricha Gomboša. O tento vinohrad sa staral jeho poddaný Michael Mazovcsik.³¹

V mestečku **Staré**, ležiacom juhovýchodne od Krivoštan, sa nachádzali v rámci michalovského panstva rozsiahle vinohrady. V celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 boli v Starom zaznamenané vinohrady o rozlohe 78 kopáčov. Zaznamenaných bolo celkom 26 sedliackych poddanských usadlostí a tri želiarske. Z toho sa vinohradníctvu venovalo až 20 sedliakov.³² V roku 1720 sa síce počet sedliackych poddanských domácností veľmi nezmenil, keďže zaznamenaných bolo 25 sedliakov a žiaden želiar, avšak rozloha vinohradov sa zväčšila takmer dvojnásobne na 151 kopáčov. Z toho vinohrady o rozlohe 53 kopáčov mali v držbe devätnásti obyvatelia, ktorí nežili v Starom, ale pochádzali z okolitých dedín a mestečiek. Išlo napr. o obyvateľov susednej Vole, Krivoštan a ďalších susedných dedín. Domáci sedliaci obhospodarovali vinohrady o rozlohe 82 kopáčov, pričom vinohrad nemal v držbe iba jeden sedliak. Vinohrady o rozlohe 16 kopáčov vlastnili v Starom ešte aj traja zemanovia: Thomas Szentsimony, Stephanus Hoffer a Joannes Hanka.³³

Víno zo Starého patrilo do rovnakej akostnej skupiny ako krivoštianske víno a Matej Bel o ňom tiež písal ako o zdravom víne: „Inakšie je obec i vinice na svahu vřška obráteného na sever. Hrozno nie je veľké, ale má dobrú chuť a víno je na pitie zdravé. Nikdy totiž nepoškodí, aj keď ho vypiješ viac. Je len trpké, ak dobre nedozreje.“³⁴

V roku 1707 sa medzi majetkami Sirmaiovcov v Starom spomína aj jeden skultivovaný vinohrad. Aj keď sa v súpise neuvádza jeho rozloha, pravdepodobne išlo

29 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.113.-No.055. Produkcia vinohradu v Pozdišovciach bola len 6 sudov vína.

30 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.061.-No.005.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.082.-No.059.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.156.-No.035.

31 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.120.-No.031.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.120.-No.033/a.

32 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 182. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/2049.

33 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 188. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/3624.

34 BEL, Matej. *Zemplínska stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 2000, s. 185. Preklad: SLA-NINKA, Martin.

o značne veľký vinohrad, keďže jeho produkcia bola až 70 sudov vína.³⁵ Vinohrady, ktoré neboli rentabilné sa časom začali používať na iné poľnohospodárske účely. Takýto vinohrad v Starom sa spomína aj v súpise majetku Miklósa Tussaya z roku 1732, ktorý sa v tomto období využíval už ako obilné pole. Miklós Tussay vlastnil ešte jeden spustnutý vinohrad v Moravanoch na promontóriu s názvom *Sankocs*.³⁶

V roku 1736 bola v severozápadnej časti michalovského panstva vykonaná obhliadka zemepanských vinohradov spolu s ich ocenením. Po obhliadke sa skonštatovalo, že veľa zanedbaných vinohradov bolo v posledných rokoch skultivovaných a že poskytujú celkom slušnú úrodu. Kultivácia vinohradov však ešte nebola dokončená, preto boli dosť časté značne veľké rozdiely vo výnosnosti jednotlivých viníc, aj keď išlo o blízke, resp. susedné lokality. V Starom sa nachádzala vinica *Belavarka* s rozlohou až 140 kopáčov, na ktorej pracovali poddaní zo Starého a z neďalekej Vole. Z tejto vinice sa bežne vyprodukovalo 20, 30, 36, a niekedy dokonca aj 40 a v roku 1737 to bolo až 47 sudov vína. Z tejto vinice sa dorábalo kvalitnejšie víno než v susedných Krivošťanoch či v Oreskom, keďže jeden sud sa predával až za 10 zlatých.³⁷ V roku 1740 sa v Starom spomína aj vinica *Balkovka*, ktorú Imrich Stárai záložoval Ladislavovi Belevárimu za 106 zlatých.³⁸

V urbári Starého z roku 1746 sa okrem Belavarky a Balkovky spomínajú ešte tri vinice: *Olsava*, *Uvrat* a *Podpucsova*. Pri porovnaní pred desiatich rokov znie neuveriteľne, že z Belavarky sa v tomto roku vyprodukovalo až 100 sudov vína. Oveľa menej vína sa dorobilo z ostatných viníc. Z Olsavy a Podpucsovej sa vyprodukovalo rovnako po 25 sudov vína a najmenej vína sa dorobilo z vinohradu Uvrat, len 12 sudov.³⁹ Ďalšia vinica s názvom *Jakubka* sa spomína až v roku 1760 a jej vlastníkom bol László Bellanyi. Z Jakubky sa ešte pred kultiváciou vyprodukovali bežne len štyri sudy vína. Po kultivácii to už bolo 10 sudov.⁴⁰

V **Oreskom**, východne od Starého, môžeme pozorovať zaujímavú situáciu, keďže v tejto obci bolo v daňovom súpise z roku 1715 zaznamenaných celkom osem sedliackych poddanských usadlostí, ale žiadne vinohrady.⁴¹ Vinohrady tam sa

35 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.113.-No.055.

36 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.061.-No.005.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.082.-No.059.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.156.-No.035.

37 ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 73; ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In MOLNÁR, Martin – STARJÁK, Matej (zost.). *Michalovce a okolie. Šľachta*. Michalovce – Prešov: Mestské kultúrne stredisko – Zemplínske múzeum – Počítače AIO, 2015, s. 15. Súpis a ocenenie majetkov baróna Imricha Stáraia, s. 28, 77, 383-385. Uložené v Zemplínskom múzeu v Michalovciach.

38 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 13, inv. č. 196, No. 2932. Imrich Stárai zálohuje vinicu v Starom Ladislavovi Belevárimu za 106 zlatých.

39 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 14, inv. č. 202, No. 3114. Urbár obce Staré (Conscriptio, seu Urbarium Terarum arabium, et foenotorum in Possessione Sztára...).

40 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.118.-No.056.

41 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 181. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/2052.

mozrejme existovali, ale boli spustnuté a neobhospodarované, keďže v roku 1720 tam už boli zaznamenané vinohrady s rozlohou až 120 kopáčov, pričom sedliakov bolo zaznamenaných už 13, z toho osem sa ich venovalo aj vinohradníctvu. Avšak domáci poddaní obrábali vinohrady o rozlohe len 28 kopáčov, zvyšné vinohrady s rozlohou 92 kopáčov boli obhospodarované poddanými z okolitých dedín a mes-tečiek, ktorých počet bol 19. Boli to napr. obyvatelia susedných Hencloviec, Trnavy, Zbudze, Strážskeho, Humenného a ďalší.⁴² V roku 1738 tu vlastnil jednu vinicu aj barón Imrich Stárai, ktorá bola predtým majetkom Imricha Gomboša.⁴³

Víno z Oreského patrilo do poslednej akostnej skupiny a zároveň bolo aj najlacnejšie. Jeden sud tohto vína mal cenu len tri rýnske zlaté, rovnako ako víno z Vranova či z Humenného.⁴⁴ Potvrďuje to aj Matej Bel: „Pôda je tu kopcovitá a neúrodná. Urodí sa tu len horšie víno.“⁴⁵

Južne od Starého a Oreského sa nachádza obec **Zbudza**. Keďže ide o obec nachádzajúcu sa na rovine, vinohradníctvu sa tam obyvatelia už vo väčšom meradle nevenovali a aj rozloha tamojších vinohradov bola veľmi malá. Tak v roku 1715 tam boli zaznamenané len tri poddanské sedliacke usadlosti, pričom len jeden sedliak mal v držbe vinohrad s rozlohou dvoch kopáčov.⁴⁶ V roku 1720 sa počet sedliackych usadlostí nezmenil, avšak vinohrady v Zbudzi už zaznamenané neboli.⁴⁷ Tamojšie vinohrady boli zrejme málo výnosné a postupne zanikli. Zbudza bola hraničnou obcou medzi Zemplínskou a Užskou stolicou, ktorej časť patrila do Zemplínskej a časť do Užskej stolice. Krivošťany, Staré a Oreské patrili ešte do Zemplínskej stolice a všetky nasledujúce obce, ktorým sa budeme venovať patrili už do Užskej stolice.

Východne od Zbudze leží obec **Trnava**, resp. **Tarnava** (dnes **Trnava pri Laborci**), ktorá patrila popri Krivošťanoch, Starom a Oreskom medzi významnejšie vinohradnícke obce na michalovskom panstve. O vinohradníctve v Trnave sa stručne zmiňujú vo svojich dielach Adam Horvát z Pavloviec a aj Matej Bel. Podľa Adama Horváta je „poloha Trnavy dobrá, polia sú úrodné a v chotári sa nachádza dosť veľa viníc.“⁴⁸

42 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 187. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/3625.

43 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.120.-No.031. https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.120.-No.033/a.

44 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 401.

45 BEL, Matej. *Zemplínska stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 2000, s. 185. Preklad: SLANINKA, Martin.

46 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 148. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1718.

47 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 150, 185. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/3643.

48 HORVÁT, Adam z Pavloviec. *Popis Užskej stolice*. KOČAN, Jozef – MOLNÁR, Martin (zost.). Pavlovce nad Uhom: Jozef Rovňák – Excel, 2010, s. 39. Preklad: SLANINKA, Martin.

Podobne opísal Trnavu aj Matej Bel: „Trnava sa drží na nevysokom kopci, ktorý je vhodný aj pre vinič, ktorý tu obyvatelia šikovne pestujú, ale obrábajú aj polia.“⁴⁹

V daňovom súpise z roku 1715 bolo v Trnave zaznamenaných len sedem sedliackych poddanských usadlostí a jedna želiarska, pričom vinohrad nemal v držbe iba jeden sedliak. Ostatní šiesti sedliaci obrábali vinohrady s celkovou rozlohou 27 kopáčov.⁵⁰ Za päť rokov sa počet poddanských usadlostí veľmi nezmenil (šesť sedliakov a žiaden želiar), ale situácia v dedine sa prekvapujúco zmenila, keďže v roku 1720 rozloha vinohradov vzrástla až na 102 kopáčov a všetci sedliaci sa venovali už len vinohradníctvu. Neboli zaznamenané žiadne polia ani lúky a môžeme povedať, že z roľnícko-vinohradníckej dediny sa stala výlučne vinohradnícka dedina. Podobne ako v Starom a Oreskom, aj tu mali vinohrady v držbe obyvatelia susedných obcí. Išlo napr. o obyvateľov z Veľkých Zalužíc, Porúbky, Michaloviec, Stráňan či susedného Vinného a ďalších obcí. Šiesti domáci sedliaci z Trnavy obhospodarovali dokopy vinohrady s rozlohou 33 kopáčov a zvyšné vinohrady s rozlohou 69 kopáčov obrábalo celkom 15 cudzích vinohradníkov, z toho štyria boli zemaniam (*Fossores Nobilium*), ktorí vlastnili vinohrady o celkovej rozlohe 21 kopáčov.⁵¹

Počas už spomínanej obhliadky vinohradov v severozápadnej časti michalovského panstva v roku 1736 bola obhliadka vykonaná aj v Trnave, kde sa spomínajú viaceré vinice so zaujímavými názvami. Išlo o vinice *Lastouka*, nazývaná aj *Malina*, *Adamka*, *Gaborka*, *Krivá*, *Úzka* a *Lemeška*. Vinica *Lastouka*, resp. *Malina* (*Lasztoka seu Malina*) mala pomerne veľkú rozlohu 90 kopáčov. Rok predtým sa z hrozna dopesťovaného na tejto vinici dorobilo deväť sudov vína, pričom jeden sud mal hodnotu 10 uhorských zlatých. Z predaného vína sa jedna tretina výnosu použila na ďalšiu kultiváciu a plánovalo sa aj zväčšenie rozlohy tejto vinice na 100 kopáčov. Predpokladalo sa, že potom bude možné ročne vyprodukovať 15 a viac sudov vína. Vinica *Adamka* bola o tretinu menšia než *Lastouka*. Jej rozloha bola 60 kopáčov, ale aj keď bola menšia, dávala väčšiu úrodu hrozna, keďže v tom istom roku (1735) bola jej produkcia až 30 sudov vína. Pod touto vinicou sa nachádzala aj vínná pivnica (*domus vinaria*), kde sa spracovávala úroda z viacerých viníc. Túto vínnu pivnicu vybudoval murársky majster z Košíc. Najväčšou trnavskou vinicou bola *Gaborka*, ktorá mala rozlohu až 130 kopáčov, ale v roku 1735 bola zároveň najmenej výnosnou. Z tejto vinice sa dorobilo len 20 sudov vína. Nízka výnosnosť *Gaborky* v tomto období bola zapríčinená najmä jej zanedbaním v minulosti. Po plánovanej kultivácii sa predpokladalo, že jej ročná produkcia bude minimálne 30 sudov vína ročne. Vinice *Krivá*, *Úzka* a *Lemeška* sa nachádzali na vrchu *Svätý kríž* (*Sancte Crucis, Szent Kerest*). Najväčšia z nich bola *Krivá* (*Görbe*), ktorá mala rozlohu až 80 kopáčov a zvyčajne sa z nej vyprodukovalo 20 sudov kvalitného vína. Poukazovalo sa aj na kvalitnú kultiváciu tejto vinice. O polovicu menšia bola vinica *Úzka* (*Keskeny*) s rozlohou 40 kopáčov, avšak bola oveľa výnosnejšia, keďže sa z nej bežne dorobilo 20, 24 a niekedy

49 BEL, Matej. *Užská stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 1999, s. 69-70. Preklad: SLANINKA, Martin.

50 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 149. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/1717.

51 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 152. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/8296.

aj 26 sudov vína, pričom jeden sud tohto vína sa bežne predával po deväť zlatých. Vinica Lemeška (*Lemeske*) mala rozlohu 60 kopáčov a po jej kultivácii sa z nej bežne vyprodukovalo 20 až 24 sudov vína. Víno z trnavských viníc sa bežne predávalo po 10 uhorských zlatých za jeden sud. Najkvalitnejšie trnavské víno sa dorábalo z hrozna dopestovaného na vinici Krivá, ktoré sa v lepších rokoch predávalo až za 18 uhorských zlatých za jeden sud. Počas rôznych sezónnych prác v týchto viniciach si mohli námezdní pracovníci za jeden pracovný deň zarobiť 24 denárov. Na ďalšiu kultiváciu týchto vinohradov sa zväčša použila jedna tretina z výnosu predaja vína. Vo vinohradoch s nízkou produkciou to spočiatku predstavovalo značne vysokú investíciu, keďže sa tým nedali pokryť ani len náklady na mzdy, ktoré sa potom museli vyrovnáť zo ziskov z výnosnejších viníc.⁵²

V roku 1717 sa v Trnave spomína ešte vinica s názvom *Horka*, ktorú vlastnil Andrej Kováč. Ten ju vymenil s Andrejom Sirmaiom za vinohrad Michala Lučku v susednom Vinnom, ktorý sa nachádzal na svahu kopca Svätý kríž.⁵³

Vinohrady sa často predávali alebo záložovali a cena priemerného vinohradu v tejto oblasti sa pohybovala okolo 100 zlatých. Podobnú hodnotu mala aj sedliacka usadlosť.⁵⁴ Tak napr. v roku 1706 predal svoju vinicu v Trnave Ladislav Pongrác za 150 zlatých.⁵⁵ V roku 1715 Imrich Stárai záložoval jednu svoju vinicu v Krivoštanoch za 70 zlatých Michalovi Borbelimu.⁵⁶ V Starom v roku 1717 záložoval František Reves vinicu Jánovi Sajošovi za 60 zlatých.⁵⁷ Imrich Stárai záložoval v roku 1745 vinicu v Trnave Adamovi Semeremu za 50 zlatých.⁵⁸ O rok neskôr si Adam Semere záložoval opäť od Imricha Stáraia strednú časť vinice Adamka tiež v Trnave za 100 zlatých.⁵⁹

Vinohrady mohli vlastniť aj tzv. inskriptionalisti. Boli to poddaní, ktorým za rôzne zásluhy mohol ich zemepán za určitú peňažnú čiastku dať do dočasného ale-

-
- 52 ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 73; ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In MOLNÁR, Martin – STARJÁK, Matej (zost.). *Michalovce a okolie. Šľachta*. Michalovce – Prešov: Mestské kultúrne stredisko – Zemplínske múzeum – Počítač AIO, 2015, s. 15-16. Súpis a ocenenie majetkov baróna Imricha Stáraia, s. 29-31, 33-35, 114, 117, 384-387, 389-391. Uložené v Zemplínskom múzeu v Michalovciach.
- 53 MIŠÍKOVÁ, Alena. Vinohradníctvo vo Vinnom do roku 1848. In MOLNÁR, Martin (zost.). *Vinianske vinohradníctvo a vinárstvo*. Vinné: Vinianske obecné múzeum a galéria, 2014, s. 45-46; ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 28, inv. č. 395, No. 5804. Výmena viníc vo Vinnom a Trnave pri Laborci medzi Andrejom Sirmaiom a Andrejom Kováčom.
- 54 MIŠÍKOVÁ, Alena. Vinohradníctvo vo Vinnom do roku 1848. In MOLNÁR, Martin (zost.). *Vinianske vinohradníctvo a vinárstvo*. Vinné: Vinianske obecné múzeum a galéria, 2014, s. 39.
- 55 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 11, inv. č. 163, No. 2399. Svedectvo o predaji vinice v Trnave pri Laborci Ladislavom Pongrácom za 150 zlatých.
- 56 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 11, inv. č. 172, No. 2505. Imrich Stárai zálohuje vinicu v Krivoštanoch Michalovi Borbelimu za 70 zlatých.
- 57 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 11, inv. č. 174, No. 2532. František Reves zálohuje vinicu v Starom Jánovi Sajošovi za 60 zlatých.
- 58 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 14, inv. č. 201, No. 3067. Imrich Stárai zálohuje vinicu v Trnave pri Laborci Adamovi Semeremu za 50 zlatých.
- 59 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 14, inv. č. 203, No. 3141. Imrich Stárai zálohuje Adamovi Semeremu stred vinice Adamka v Trnave pri Laborci za 100 zlatých.

bo doživotného vlastníctva vinohrad, resp. iný majetok, napr. usadlosť.⁶⁰ V Trnave v roku 1703 takto získal vinohrad Štefan Čižmadia, ktorý bol poddaným Kláry Šemšeiovej.⁶¹

Trnava na východe susedila s dedinami **Vinné** a Banka. Vinné patrilo a dodnes patrí medzi najvýznamnejšie a najväčšie vinohradnícke lokality v tejto oblasti, o čom svedčí aj názov obce odvodený od slova víno. Zároveň je to aj jedna z najstarších dedín v okolí Michaloviec. V celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 bolo vo Vinnom zaznamenaných 17 sedliakov a jeden želiar, pričom vinohrady nemali v držbe iba traja sedliaci. Celková výmera vinohradov obrábaných poddanými bola v tomto roku 64 kopáčov. Z vinohradu o rozlohe jedného kopáča vtedy vo Vinnom zvyčajne vyprodukovali jeden okov vína, ktorý mal objem 54 litrov a jeho predajná cena bola dve zlaté. Jeden sud mal objem tri okovy, čiže 162 litrov, a jeho cena bola zvyčajne šesť až sedem zlatých.⁶²

O päť rokov neskôr sa situácia vo Vinnom značne zmenila a vinohradov bolo v dedine zaznamenaných oveľa viac. Aj keď počet sedliakov klesol zo 17 na 10, rapídne sa zvýšil počet želiarov z jedného až na 17 a dokonca sa tu nachádzala aj jedna slobodnícka usadlosť. Popri roľníctve sa vinohradníctvu nevenoval iba jeden sedliak a jeden želiar. Dvaja želiari sa venovali roľníctvu aj vinohradníctvu, ostatní štrnásť želiari obhospodarovali iba vinohrady. Títo domáci poddaní obrábali vinohrady s celkovou rozlohou 105 kopáčov. Tak ako aj v predchádzajúcich dedinách, aj vo Vinnom vlastnili vinohrady obyvatelia pochádzajúci z iných častí panstva. Celkom bolo v súpise zaznamenaných 24 cudzích vinohradníkov, z toho deväť boli zemanovia, ktorí dokopy vlastnili vinohrady s rozlohou 66 kopáčov. Ôsmi pochádzali z Michaloviec a jeden z Nacinej Vsi. Päťnásť poddaní, ktorí nežili vo Vinnom obhospodarovali dokopy vinohrady o rozlohe 101 kopáčov. Väčšina z nich pochádzala z Michaloviec, Lúčok a Malých Zalužíc. V daňovom súpise z roku 1720 boli teda vo Vinnom zaznamenané vinohrady o celkovej rozlohe až 272 kopáčov,⁶³ čo bolo najviac v rámci celého michalovského panstva.

Okrem poddaných tu samozrejme vlastnili rozsiahle vinohrady aj zemepáni a cirkev. Z roku 1715 sa zachoval súpis majetkov generála Imricha Gomboša, ktorý vo Vinnom vlastnil celkom tri vinohrady. Jeden vinohrad mal na svahu kopca Svätý kríž, z ktorého sa dorobili štyri sudy vína z lepšej sorty a cena tohto vinohradu bola 200 zlatých. Ďalšie dve vinice vlastnil na svahu kopca *Šútova* (*Sythehege*, *Suta*). Vinica *Čapovka*, resp. *Čapkova* (*Caphoka*, *Csapkova*) mala cenu až 500 zlatých a jej ročná produkcia bola okolo 10 sudov vína dorobeného tiež z hrozna lepšej sorty. Vinica *Popernica* (*Popernicza*, *Pepernicza*) mala hodnotu 333 zlatých a ročne sa z nej dorobilo osem

60 MIŠÍKOVÁ, Alena. Vinohradníctvo vo Vinnom do roku 1848. In MOLNÁR, Martin (zost.). *Vinianske vinohradníctvo a vinárstvo*. Vinné: Vinianske obecné múzeum a galéria, 2014, s. 40.

61 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 11, inv. č. 161, No. 2362. Klára Šemšeiová zanechala vinicu v Trnave pri Laborci svojmu poddanému Štefanovi Čižmadiovi.

62 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 149. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1720.

63 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 152. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/8293.

sudov vína, pričom táto vinica v tomto období bola sčasti neobrábaná.⁶⁴ Neskôr, v rokoch 1738 a 1739 už tieto vinice prinášali väčšiu úrodu hrozna a následne aj väčší objem vyprodukovaného vína, čo bolo dôsledkom najmä predošlých kultivácií. Vinicu na svahu kopca Svätý kríž a vinicu *Domanyku* vtedy vlastnil Andrej Sirmai. Z vinice na Svätom kríži sa v roku 1738 vyprodukovalo 12 sudov vína, a v roku 1739 to bolo už 14 sudov. Na kultiváciu tejto vinice sa použilo až 450 rýnskych zlatých. Z vinice Domanyka sa vyprodukovalo 20 sudov vína v roku 1738, a v roku 1739 to bolo až 24 sudov. Do kultivácie Domanyky sa investovalo 200 rýnskych zlatých a jej následná hodnota bola až 800 rýnskych zlatých. Popernica bola sčasti ešte stále spustnutá a neobrábaná. V roku 1738 sa z nej vyprodukovali síce len štyri sudy vína, avšak v roku 1739 to už bol dvojnásobok – osem sudov. Z Čapovky sa v obidvoch rokoch vyprodukovalo rovnako po 12 sudov vína. Hodnota Čapovky a Popernice bola vtedy dokopy až 1 000 rýnskych zlatých.⁶⁵ Tieto vinice sa neskôr prestali obrábať, zrejme kvôli zanedbávaniu a následnej nízkej výnosnosti, keďže v roku 1760 už boli spustnuté a pásol sa v nich dobytok.⁶⁶

Príjem z viniarskych vinohradov mala v prvej polovici 18. storočia aj rímskokatolícka farnosť v Michalovciach, pod ktorú patrila aj filiálka Vinné. Podľa cirkevného súpisu z roku 1728 dostávala farnosť z Vinného desiatok vo forme vína, avšak toto víno pochádzalo z „mizerných“ vinohradov. Tieto vinohrady zrejme boli

64 MIŠÍKOVÁ, Alena. Vinohradníctvo vo Vinnom do roku 1848. In MOLNÁR, Martin (zost.). *Viniarske vinohradníctvo a vinárstvo*. Vinné: Viniarske obecné múzeum a galéria, 2014, s. 45.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.049.-No.013.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.063.-No.007.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.108.-No.030.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.120.-No.020.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.146.-No.012.

65 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 13, inv. č. 194, No. 2892. Ocenenie majetkov Juraja a Imricha Gombošovcov Spišskou komorou; ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 13, inv. č. 196, No. 2930. Výťah súpisu majetkov Juraja a Imricha Gombošovcov v Zemplínskej a Užskej stolici.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.012.-No.022/a.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.012.-No.022/b.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.068.-No.014.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.049.-No.015.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.049.-No.016.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.085.-No.024.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.123.-No.011.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.123.-No.013.

66 ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 73; ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In MOLNÁR, Martin – STARJÁK, Matej (zost.). *Michalovce a okolie. Šľachta*. Michalovce – Prešov: Mestské kultúrne stredisko – Zemplínske múzeum – Počítače AIO, 2015, s. 15.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.142.-No.027.

len málo výnosné, keďže v kanonickej vizitácii z roku 1749 sa spomínajú už ako spustnuté. Okrem vinohradov vo Vinnom farnosť vlastnila aj vinohrady v Trnave. Michalovská farnosť vtedy poberala tiež príjem z výčapu vína dorobeného z vinianskych a trnavských vinohradov.⁶⁷

Okrem Čapovky a Popernice sa nám zachovali aj názvy ďalších viníc v chotári Vinného. Na západných svahoch vinianskeho hradného vrchu sa nachádzal vinohrad *Kudrovec* (*Kudroc*). Na svahu kopca Svätý kríž sa spomína napr. vinohrad *Pap*, vinica *Kurinka*, neskôr aj vinice *Harbata*, resp. *Hrbatá* (*Harbatha*) a *Starajka*. Na Šútovej hore to boli ešte vinice *Kalnoka* a *Damanka*, a neskôr aj *Rolova vinica*, ktorá bola pomenovaná po Jozefovi Rhollovi zo Sniny, ktorý ju mal v prenájme. Nachádzali sa tu ešte vinice *Terezka*, *Kotorka*, *Kecerka*, *Solomka*, *Tušajka*, *Boronkajka*, *Ivanoška* a mnohé ďalšie.⁶⁸ Z vinice *Solomka* (*Szolyomka*) sa napr. v roku 1736 dorobili štyri sudy vína.⁶⁹

Tak ako v predchádzajúcich dedinách, aj vo Vinnom sa vinohrady často zálohovali alebo predávali. Vinianske vinohrady mali ale podstatne vyššiu cenu, než vinohrady v susedných dedinách. Tak napr. v roku 1720 zálohovala Katarína Pongrácová, manželka Jána Feketeho, vinohrad na svahu kopca Svätý kríž Adamovi Sirmaiovi za 500 zlatých.⁷⁰ Neskôr, v roku 1726 si Adam Sirmai zobral do prenájmu ďalší vinohrad na svahu kopca Svätý kríž od Judita Telekiovej, vdovy po Jánovi Pongrácovi, za 311 zlatých.⁷¹ Aj Andrej Sirmai vlastnil vo Vinnom vinohrady. Jeden z nich mal napr. hodnotu 250 zlatých.⁷² Takú istú hodnotu mal aj iný, avšak spustnutý vinohrad na svahu kopca Svätý kríž.⁷³ V roku 1735 si Andrej Sirmai zobral do prenájmu ďalší vinohrad na svahu kopca Svätý kríž od Imricha Stáraia za 342 zlatých.⁷⁴ Tento vinohrad mal v roku 1754 hodnotu až 500 zlatých.⁷⁵ Okrem vinohradov, ktoré mal v prenájme Andrej Sirmai, vlastnil Imrich Stárai v roku 1741 ešte minimálne

67 KÓNYA, Peter. Michalovce od 18. storočia do roku 1918. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 111; MIŠÍKOVÁ, Alena. Vinohradníctvo vo Vinnom do roku 1848. In MOLNÁR, Martin (zost.). *Vinianske vinohradníctvo a vinárstvo*. Vinné: Vinianske obecné múzeum a galéria, 2014, s. 46.

68 BURAL, Miroslav. Prírodné pomery. In MOLNÁR, Martin (zost.). *Vinianske vinohradníctvo a vinárstvo*. Vinné: Vinianske obecné múzeum a galéria, 2014, s. 23-26.

69 MIŠÍKOVÁ, Alena. Vinohradníctvo vo Vinnom do roku 1848. In MOLNÁR, Martin (zost.). *Vinianske vinohradníctvo a vinárstvo*. Vinné: Vinianske obecné múzeum a galéria, 2014, s. 46.

70 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 12, inv. č. 177, No. 2556. Ján Fekete zálohuje vinicu vo Vinnom za 500 zlatých.

71 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 12, inv. č. 183, No. 2648. Judita Telekiová zálohuje vinicu vo Vinnom Adamovi Sirmaiovi za 311 zlatých.

72 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 13, inv. č. 192, No. 2836. Ocenenie vinice Andreja Sirmaia vo Vinnom na 250 zlatých.

73 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 13, inv. č. 194, No. 2909. Gabriel Tabodi odhaduje opustenú vinicu v Szent Kerest na 250 zlatých.

74 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 29, inv. č. 410, No. 5861. Imrich Stárai zálohuje vinicu vo Vinnom Andrejovi Sirmaiovi za 342 zlatých.

75 MIŠÍKOVÁ, Alena. Vinohradníctvo vo Vinnom do roku 1848. In MOLNÁR, Martin (zost.). *Vinianske vinohradníctvo a vinárstvo*. Vinné: Vinianske obecné múzeum a galéria, 2014, s. 46.

tri ďalšie vinohrady, ktoré sa nachádzali na svahu kopca Svätý kríž.⁷⁶ V roku 1737 na vinianskom hradnom kopci vlastnil Peter Fekete vinohrad, ktorý mal hodnotu 100 zlatých.⁷⁷ Do zemepanských viníc chodili pravidelne na robotu poddaní aj z tých dedín panstva, kde vinohrady neexistovali. Tak napr. sedliaci z Topolian chodili v 18. storočí pravidelne v jeseni robotovať do vinianskej vinice Harbata na svahu kopca Svätý kríž.⁷⁸

Dominantou Vinného bol vždy hrad nachádzajúci sa na vinianskom hradnom kopci. Viniansky hrad vznikol niekedy v tretej tretine 13. storočia, prípadne až na prelome 13. a 14. storočia. Hrad bol až do prvej polovice 18. storočia jedným z hlavných opevnených sídiel šľachticov z Michaloviec a zároveň aj centrom panstva. Po potlačení posledného protihabsburského povstania Františka II. Rákociho v roku 1711 bol hrad z veľkej časti zdemolovaný cisárskym vojskom.⁷⁹ Aj napriek tomu sa na hrade zachovali „*velké vinné pivnice, hlboko zapustené..., kde sú uložené výnosy z veľmi dobrého vína. Majitelia chránia ruiny stavby tak ako sú, lebo majú v nich sklepenia a pivnice, ktoré sú veľmi úzkostlivo strážené hajdúchmi, ktorých najíma kastelán.*“⁸⁰

Pri charakteristike vín pochádzajúcich z Užskej stolice zaradil Adam Horvát aj Matej Bel vinianske víno do druhej, resp. strednej akostnej skupiny. Avšak víno dorobené z viníc nachádzajúcich sa na svahu kopca Svätý kríž zaraďujú obaja do prvej akostnej skupiny, aj keď všetky dokopy označujú len ako stolové vína. Matej Bel popisuje Užskú stolicu ako „*kraj, kde sa predovšetkým na vyvýšených miestach urodí hojne viniča. Vychvaľované sú vína užhorodské, svätokrížske, serednianske, od tých trochu slabšie sú pektenské, lehotské, vinianske, chlmecké a horjanské. Všetko sú to vína stolové. Sláva najzdravšieho sa pripisuje serednianskému, avšak ľud pokladá užhorodské za ušľachtilejšie. Hovorí sa, že ho môžu piť bez škodlivých účinkov aj ľudia s miernymi bolesťami kĺbov, na ktoré ešte účinnejšie pôsobí používanie vareného vína. Ale ja by som usúdil, že túto slávu mu pririekli opilci, aby bez prekážky, so všetkou starostlivosťou a bez znepokojenia mohli prelievať svoje hrdlá vínom vtedy, keď by sa bolo potrebné zdržať pitia vôbec. Najnižšiu známku majú vína z Lazov, chudľovské, línecké, gajdošské, dravecké, koromľanské, koňušské a ostatné. Celá stolica má naozaj bohato vychvaľované vína a ak sa uschovajú vo vinných*

-
- 76 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 13, inv. č. 197, No. 2955. Súpis majetkov Eudenfiovcov od roku 1687, ktoré kedysi patrili Imrichovi Gombošovi, neskôr Imrichovi Stáraiovi.
- 77 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 13, inv. č. 193, No. 2877. Štefan Čižmadia, poddaný Stáraiovcov predal Petrovi Feketemu vinicu pod hradom Vinné za 100 zlatých.
- 78 MIŠÍKOVÁ, Alena. Dejiny okolia Michaloviec do polovice 19. storočia. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 86.
- 79 BODNÁROVÁ, Miloslava. Michalovce v stredoveku. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 42-43; KÓNYA, Peter. Michalovce od 18. storočia do roku 1918. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 104; ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Užskej župy*. Prešov: Filozofická fakulta v Prešove Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 1995, s. 271-272.
- 80 BEL, Matej. *Užská stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 1999, s. 64-65. Preklad: SLANINKA, Martin.

pivniciach, vhodných na ich úschovu, stávajú sa stálymi.“⁸¹ Pri popise jednotlivých obcí uvádza, že „Vinné je významná obec, ktorá má pekný úžitok nielen z obilných polí, ale aj z vinohradov. Samotná obec ustúpila medzi hory, ale obilné polia sa rozprestierajú na rovine. Tam, kde sú posadené vinohrady, sú strmé vršky, ktoré výhodne zachytávajú jarné slnko. Spájajú sa tam vinice svätokrížske, ktoré obyvatelia obrábajú s nemenšou horlivosťou, ako svoje vlastné vinianske. Obec je dedičným majetkom rodu Nad'miháliovcov. Vlastníctvo obce je rozdelené medzi viacerých. Mnohí z nich tu založili svoje kaštiele a sídla. Medzi nimi sú baróni Gombošovci, zemanía Semereovci, Kazinciovci a Draveckí.“⁸² Rovnaké údaje nájdeme aj v diele Adama Horváta, keďže Matej Bel z jeho práce o Užskej stolici preberal veľké množstvo informácií.⁸³

Severným susedom Vinného bola dedina **Banka**, resp. **Baňka**, ktorá sa v druhej polovici 19. storočia stala súčasťou Vinného. Banka bola kuriálnou obcou, v ktorej v roku 1715 žili len drobní zemanía bez poddaných, keďže v daňovom súpise neboli zaznamenaní žiadni sedliaci ani želiari, a teda ani žiadne polia, lúky či vinohrady.⁸⁴ V daňovom súpise z roku 1720 bolo v Banke zaznamenaných 15 sedliakov, tí sa však venovali len vinohradníctvu, keďže polia a lúky tu zaznamenané neboli. Celková rozloha zaznamenaných vinohradov bola 91 kopáčov.⁸⁵ Z Banky sa tak stala výlučne vinohradnícka dedina, rovnako tomu bolo aj v susednej Trnave.

Keďže v Banke sa nenachádzali žiadne polia ani lúky, ktoré by mohli sedliaci obrábať, museli popri práci vo svojich vinohradoch, chodiť pracovať aj do susedného Vinného, aby si zabezpečili dostatok prostriedkov k prežitiu. Matej Bel napr. uvádza, že sedliaci z Banky chodili do Vinného pásť dobytok, čím „si vyslúžili nejaký ten groš.“⁸⁶

Na východ od Vinného sa nachádzajú ďalšie dediny, v ktorých sa obyvatelia popri roľníctve venovali aj vinohradníctvu a svoje vinohrady tu mala samozrejme aj šľachta a cirkev. Ide o obce Kaluža, Klokočov, Kusín, Jovsa, Poruba pod Vihorlatom a Vyšná Rybnica.

81 BEL, Matej. *Užská stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 1999, s. 23-24, 48. Preklad: SLANINKA, Martin.

82 BEL, Matej. *Užská stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 1999, s. 69. Preklad: SLANINKA, Martin.

83 HORVÁT, Adam z Pavloviec. *Popis Užskej stolice*. KOČAN, Jozef – MOLNÁR, Martin (zost.). Pavlovce nad Uhom: Jozef Rovňák – Excel, 2010, s. 19, 32. Preklad: SLANINKA, Martin.

84 MIŠÍKOVÁ, Alena. Hospodárske pomery na dedinách michalovského panstva v 18. a prvej polovici 19. storočia. In KOTULIČ, Rastislav (ed.). *Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky ANNO 2009*. Prešov: Prešovská univerzita, 2009, s. 257; MIŠÍKOVÁ, Alena. Hospodárske a sociálne pomery na panstve Michalovce v 18. storočí a prvej polovici 19. storočia. In DOMENOVÁ, Marcela – MAGDOŠKO, Drahoslav (eds.). *Poznávanie dejín Slovenska. Pramene, metódy a poznatky*. Prešov – Košice: Universum – Katedra histórie Filozofickej fakulty UPJŠ, 2015, s. 306.

85 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 150. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/8294.

86 BEL, Matej. *Užská stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 1999, s. 69. Preklad: SLANINKA, Martin.

Kaluža bola v roku 1715 vyľudnenou dedinou, keďže v celokrajinskom daňovom súpise boli zaznamenané len dve sedliacke usadlosti. K obidvom usadlostiam patrili aj vinohrady, avšak len jeden sedliak svoj vinohrad o rozlohe dvoch kopáčov obhospodaroval. Ten druhý síce mal v držbe vinohrad o rozlohe šiestich kopáčov, ale v súpise je uvedené, že ide o spustený vinohrad.⁸⁷ V zemepanskom súpise majetkov Imricha Gomboša, tiež z roku 1715, sa uvádza, že sa tam nachádzali aj ďalšie vinohrady patriace k trom opusteným sedliackym usadlostiam, pričom Imrich Gomboš tu vlastnil celkom päť opustených usadlostí. Pri dvoch z nich sa ešte uvádza, že priemerná produkcia vína z týchto vinohradov bola štyri sudy vína. Tretí vinohrad bol spustený.⁸⁸ V Kaluži sa nachádzala aj vínna pivnica spolu s domom vincúra. V roku 1729 bol vincúrom zeman Bartolomej Bálint žijúci priamo v Kaluži, ktorý mal na starosti vinohrady patriace barónovi Imrichovi Stáraiovi.⁸⁹

V roku 1720 už bolo v Kaluži zaznamenaných päť sedliackych usadlostí, avšak len jeden sedliak mal v držbe vinohrad s rozlohou troch kopáčov. Aj keď sa domáci obyvatelia Kaluže vinohradníctvu v tomto období veľmi nevenovali, v daňovom súpise bolo zaznamenaných ešte 12 cudzích vinohradníkov, ktorí obrábali vinohrady s celkovou rozlohou 47 kopáčov. Pochádzali najmä zo susedného Vinného a Klokočova, ďalší boli z Lúčok či z Poruby pod Vihorlatom. Dokopy boli v Kaluži v roku 1720 zaznamenané vinohrady s celkovou rozlohou 50 kopáčov.⁹⁰

Počet obyvateľstva v Kaluži sa postupne zvyšoval. V súpise z roku 1724 bolo v dedine zaznamenaných už osem sedliackych usadlostí, pričom traja sedliaci mali aj vinohrady s celkovou rozlohou osem kopáčov. Dvaja sedliaci obrábali vinohrady s rozlohou dvoch kopáčov a jeden sedliak mal vinohrad s rozlohou štyroch kopáčov. Všetci traja sedliaci dorobili zo svojich vinohradov po jednom sude vína. V roku 1735 žilo v Kaluži už 12 sedliackych rodín, jeden želiar a dve vdovy po sedliakoch, pričom vinohradníctvu sa venovali už štyria sedliaci. Sedliaci obrábali vinohrady s rozlohou tri, štyri, päť a šesť kopáčov, dokopy 18 kopáčov. V tomto roku musela byť veľmi slabá úroda, keďže všetci štyria dorobili dokopy iba jeden sud vína.⁹¹

87 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 148. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/1721.

88 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc.049_-_No.013.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc.063_-_No.007.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc.108_-_No.030.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc.120_-_No.020.
https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc.146_-_No.012.

89 KÓNYA, Peter. K vinohradníctvu na severnom okraji vinohradníckych oblastí v Užskej a Zemplínskej stolici v 17. – 19. storočí. In GRÓFOVÁ, Mária – LUKAČKA, Ján (zost.). *Vinicola Carpathensis (k 65. narodeninám univ. prof. PhDr. Jozefa Bad'uríka, CSc.)*. Bratislava: Stimul – Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2011, s. 111-112.

90 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 150. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/8297.

91 KÓNYA, Peter. K vinohradníctvu na severnom okraji vinohradníckych oblastí v Užskej a Zemplínskej stolici v 17. – 19. storočí. In GRÓFOVÁ, Mária – LUKAČKA, Ján (zost.). *Vinicola Carpathensis (k 65. narodeninám univ. prof. PhDr. Jozefa Bad'uríka, CSc.)*. Bratislava: Stimul – Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2011, s. 111-112.

Barón Imrich Stárai vlastnil v Kaluži dve väčšie vinice, ktoré sa volali *Starinka* a *Sikorka*. *Starinka* (*Sztarinka*) mala pôvodne rozlohu 30 kopáčov, ale po kultivácii bola zväčšená na 40 kopáčov, pričom ročne sa z nej vyprodukovalo 20, 24, niekedy aj 26 sudov vína. Víno zo *Starinky* sa bežne predávalo po deväť zlatých za jeden sud. Väčšiu rozlohu mala vinica *Sikorka*. Pôvodne to bolo 50 kopáčov, v roku 1736 bola už zväčšená na 60 kopáčov. Ročne sa z nej dorobilo 20, 30 a v lepších rokoch dokonca až 40 sudov vína. Víno dorobené z hrozna dopestovaného na *Sikorke* na svahu otočeného priamo na juh patrilo medzi tie kvalitnejšie z tejto oblasti, keďže jeden sud tohto vína sa predával až za 14 uhorských zlatých. Zvyšné víno z tejto vinice sa predávalo spravidla po 10 zlatých za jeden sud. V Kaluži sa spomína ešte vinica *Zardovanka*, z ktorej sa bežne dorobilo šesť až sedem sudov vína ročne. Neuvádza sa však jej rozloha a ani cena vína, ale vzhľadom na jej nízku produkciu bola buď oveľa menšia alebo oveľa zanedbanejšia než predošlé vinice.⁹² Priemerné víno zo susedného Vinného či z Trnavy sa predávalo spravidla po päť až šesť uhorských zlatých, tie kvalitnejšie po 10 uhorských zlatých za jeden sud.

Vinohrady, ktoré v Kaluži obrábali poddaní, boli z dlhodobého hľadiska zrejme veľmi málo výnosné, preto ich poddaní postupne prestali obrábať a časom spustli. Dokazuje to aj daňový súpis Užskej stolice z roku 1750, v ktorom bolo zaznamenaných celkom 14 poddanských usadlostí (13 sedliakov a jedna vdova), ale v dedine už neboli zaznamenané žiadne vinohrady. Obyvatelia Kaluže sa vinohradníctvu začali opäť venovať až v 70-tych rokoch 18. storočia.⁹³

V susednom **Klokočove** boli v celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 zaznamenaní celkom piati sedliaci, pričom všetci sa venovali aj vinohradníctvu. Štyria sedliaci obrábali vinohrady, každý s rozlohou štyroch kopáčov a jeden sedliak s rozlohou troch kopáčov. Dokopy boli v súpise zaznamenané vinohrady o rozlohe 19 kopáčov.⁹⁴ V súpise z roku 1720 boli v Klokočove zaznamenaní šiesti sedliaci, ale ani jeden vinohrad.⁹⁵ Zrejme kvôli malej výnosnosti sa obyvatelia Klokočova prestali venovať vinohradníctvu a miestne vinohrady boli načas neobrábané. Koncom 30-tych rokov sa obyvatelia už opäť venovali aj vinohradníctvu, keďže v daňovom súpise Sobraneckého okresu Užskej stolice z roku 1738 boli v Klokočove zaznamenané vinohrady s celkovou rozlohou 19 kopáčov, rovnako ako v roku 1715. V roku 1738 sa počet sedliackych usadlostí znížil na päť, ale pribudli dve želiarske domác-

92 ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In SEKELA, Vladimír – JÁGER, Mikuláš (zost.). *Dejiny Michaloviec*. Košice – Michalovce: TypoPress – Mestský úrad, 2007, s. 73; ADAM, Ján. Michalovské panstvo. In MOLNÁR, Martin – STARJÁK, Matej (zost.). *Michalovce a okolie. Šľachta*. Michalovce – Prešov: Mestské kultúrne stredisko – Zemplínske múzeum – Počítače AIO, 2015, s. 15-16. Súpis a ocenenie majetkov baróna Imricha Stáraia, s. 17, 32-33, 69, 387-388. Uložené v Zemplínskom múzeu v Michalovciach.

93 KÓNYA, Peter. K vinohradníctvu na severnom okraji vinohradníckych oblastí v Užskej a Zemplínskej stolici v 17. – 19. storočí. In GRÓFOVÁ, Mária – LUKAČKA, Ján (zost.). *Vinicola Carpathensis (k 65. narodeninám univ. prof. PhDr. Jozefa Baďuríka, CSc.)*. Bratislava: Stimul – Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2011, s. 112.

94 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 148. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1722.

95 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 151. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/8300.

nosti.⁹⁶ Z týchto piatich usadlostí vlastnil barón Imrich Stárai celkom tri usadlosti, avšak všetky tri boli evidované ako opustené. Ku každej z nich patrili aj vinohrad.⁹⁷

Vinohradníctvu sa venovali aj obyvatelia **Kusína**. V Kusíne boli v roku 1715 zaznamenané len štyri sedliacke usadlosti, pričom vinohrady s celkovou rozlohou 13 kopáčov mali v držbe traja sedliaci (štyri, tri a šesť kopáčov).⁹⁸ Vinohrady v Kusíne a tiež v niektorých nasledujúcich dedinách už neboli také výnosné a víno také kvalitné ako napr. vo Vinnom či v Trnave, preto ich obyvatelia postupne prestali obrábať a venovali sa už len roľníctvu, poprípade iným hospodárskym činnostiam. V daňovom súpise z roku 1720 už v Kusíne neboli zaznamenané žiadne vinohrady.⁹⁹ Vinohrady v Kusíne sa opäť spomínajú až v roku 1738, avšak nevieme či išlo o produkčné vinohrady, keďže patrili k šiestim opusteným usadlostiam, ktoré boli majetkom baróna Imricha Stáraia.¹⁰⁰

Podobná situácia nastala aj v susednej **Jovse**, kde v daňovom súpise z roku 1715 boli zaznamenané štyri sedliacke usadlosti, pričom vinohrady o celkovej rozlohe štyroch kopáčov obrábali dvaja sedliaci. Obidvaja mali vinohrad s rozlohou dvoch kopáčov. V súpise sa ešte uvádza, že k dedine patrili les, kde rástli stromy s veľmi vhodným drevom na výrobu vinohradníckych putní a sudov na víno.¹⁰¹ Obyvatelia Jovsy tak mohli putne a sudy vyrábať nielen pre svoje potreby, ale aj pre vinohradníkov z okolitých dedín. V celokrajinskom daňovom súpise z roku 1720 už v Jovse neboli zaznamenané žiadne vinohrady.¹⁰²

V **Nemeckej Porube** (dnes **Poruba pod Vihorlatom**) boli v celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 zaznamenaní celkom štrnásť sedliaci a dvaja želiari. Produkčné vinohrady mali v držbe len traja sedliaci s celkovou výmerou 10 kopáčov. Dvaja z nich mali vinohrady s rozlohou dvoch kopáčov a jeden o rozlohe šiestich kopáčov. V súpise bol ešte zaznamenaný jeden sedliak so spustnutým vinohradom

96 KÓNYA, Peter. Vývin obce v 18. storočí (1711 – 1780). In KÓNYA, Peter a kol. *Dejiny Klokočova*. Klokočov: 2005, s. 78; KÓNYA, Peter. K vinohradníctvu na severnom okraji vinohradníckych oblastí v Užskej a Zemplínskej stolici v 17. – 19. storočí. In GRÓFOVÁ, Mária – LUKAČKA, Ján (zost.). *Vinicola Carpathensis (k 65. narodeninám univ. prof. PhDr. Jozefa Baďurika, CSc.)*. Bratislava: Stimul – Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2011, s. 116.

97 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_a_Fasc_120_No_031.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_a_Fasc_120_No_033a.

98 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 148. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1723.

99 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 151. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/8299.

100 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_a_Fasc_120_No_031.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_a_Fasc_120_No_033a.

101 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 148. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1724.

102 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 150. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/8298.

o rozlohe štyroch kopáčov.¹⁰³ Tak ako v predošlých prípadoch, aj v Porube bolo vinohradníctvo zrejme veľmi málo výnosné a obyvatelia sa časom prestali vinohradníctvu venovať. V roku 1720 už v Porube neboli zaznamenané žiadne vinohrady.¹⁰⁴ Podobne ako v Jovse, aj v chotári Poruby sa nachádzali rozsiahle lesy bohaté na kvalitné drevo. V súpise Užskej stolice z roku 1735 bolo v Porube zaznamenaných 25 poddanských domácností, pričom 10 poddaných sa popri roľníctve venovalo aj remeselnej výrobe. Z týchto desiatich remeselníkov sa až šiesti venovali debnárstvu a štyria kolárstvu.¹⁰⁵ Miestni debnári vyrábali okrem iného aj sudy, s ktorými mohli zásobovať vinohradníkov v okolitých dedinách.

V neďalekej **Vyšnej Rybnici** sa v roku 1715 vinohradníctvu venoval len jeden sedliak, ktorý obrábal vinohrad s rozlohou jedného kopáča. V dedine bolo v tomto roku v daňovom súpise zaznamenaných celkom 11 sedliakov a jeden želiar.¹⁰⁶ Situácia bola podobná aj o päť rokov neskôr, kedy bolo v dedine zaznamenaných celkom 13 sedliakov a jeden želiar. Vinohradníctvu sa stále venoval ten istý sedliak, ale obrábal už väčší vinohrad s rozlohou dvoch kopáčov.¹⁰⁷

Vihorlatské vrchy sa pri Vyšnej Rybnici stáčajú juhovýchodným smerom a na ich upätí sa nachádzali ďalšie roľnícko-vinohradnícke dediny, ktoré patrili do michalovského panstva. Od Vyšnej Rybnice smerom na juhovýchod to boli Hlivištia, Baškovce, Choňkovce, Koňuš, Priekopa, Porúbka a Koromľa.

V **Hlivištiach** bolo v celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 zaznamenaných celkom sedem sedliackych usadlostí, pričom vinohrady mali len dvaja sedliaci s celkovou rozlohou osem kopáčov. Jeden sedliak obrábal vinohrad s rozlohou piatich kopáčov a druhý s rozlohou troch kopáčov.¹⁰⁸ Situácia bola veľmi podobná aj v roku 1720, kedy bolo v dedine zaznamenaných celkom osem sedliackych usadlostí a vinohradníctvu sa venovali tiež len dvaja sedliaci. Avšak rozloha vinohradov sa o trochu zmenšila, zaznamenané vinohrady mali celkovú rozlohu sedem kopáčov. Jeden sedliak mal vinohrad o rozlohe troch kopáčov, druhý s rozlohou štyroch kopáčov.¹⁰⁹ V roku 1738 sa spomína jeden zemepanský vinohrad patriaci barónovi Imrichovi Stáraiovi, ktorý bol predtým majetkom Imricha Gomboša.¹¹⁰

103 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 149. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/1725.

104 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 151. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/8301.

105 MIŠÍKOVÁ, Alena. Dejiny obce do roku 1848. In MOLNÁR, Martin (zost.). *Poruba pod Vihorlatom v toku času*. Poruba pod Vihorlatom: Excel enterprise, 2010, s. 47.

106 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 148. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/1726.

107 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 150. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/8304.

108 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 148. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/1730.

109 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 150. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/8305.

110 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.120.-No.031. https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.120.-No.033/a.

V susedných **Baškovciach** bolo v roku 1715 v celokrajinskom daňovom súpise zaznamenaných celkom šesť sedliackych usadlostí, avšak ani jeden sedliak sa už vinohradníctvu aktívne nevenoval. V súpise bol zaznamenaný len jeden spustnutý vinohrad s rozlohou štyroch kopáčov.¹¹¹ Rovnaká situácia bola v dedine aj v roku 1720, kedy tiež neboli zaznamenané žiadne produkčné vinohrady.¹¹² Aj keď sa poddaní v Baškovciach už vinohradníctvu aktívne nevenovali, v dedine stále existovala jedna veľká produkčná zemepanská vinica. Začiatkom 18. storočia ešte patrila Imrichovi Gombošovi a neskôr, keď boli majetky Imricha a Juraja Gombošovcov skonfiškované, stala sa majetkom baróna Imricha Stáraia. V roku 1738 predstavovala produkcia z tejto vinice 12 sudov vína. V súpise skonfiškovaných majetkov sa ešte uvádza, že v minulosti bola produkcia vína z tejto vinice oveľa vyššia, avšak vinica bola dlhodobo zanedbávaná a je potrebné, aby prebehla jej kultivácia.¹¹³ Táto vinica mala v roku 1742 hodnotu až 400 rýnskych zlatých a rovnako ako v roku 1738, aj v roku 1742 z nej bolo vyprodukovaných 12 sudov vína.¹¹⁴ Barón Imrich Stárai vlastnil túto vinicu do roku 1746.¹¹⁵

V prvej polovici 18. storočia boli **Choňkovce** najväčšou vinohradníckou dedinou vo východnej časti michalovského panstva. V celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 bolo v Choňkovciach zaznamenaných celkom 16 sedliackych poddanských usadlostí, pričom piati sedliaci obrábali produkčné vinohrady s celkovou rozlohou 10 kopáčov. Ďalší siedmi sedliaci síce mali vinohrady s celkovou rozlohou 19 kopáčov, ale tie boli zaznamenané ako spustnuté.¹¹⁶ Značne odlišná situácia bola zaznamenaná v daňovom súpise z roku 1720, kedy sa rozloha produkčných vinohradov v Choňkovciach zväčšila z 10 až na 43 kopáčov a počet sedliackych usadlostí vzrástol na 20, avšak z tunajších poddanských mali vinohrady už len dvaja sedliaci s celkovou rozlohou 12 kopáčov. Jeden obrábal vinohrad s rozlohou deviatich kopáčov, ten druhý s rozlohou troch kopáčov. Ďalšie vinohrady o rozlohe 11 kopáčov

111 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 147. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/1731.

112 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 150. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/8306.

113 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.012.-No.022.a.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.012.-No.022.b.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.068.-No.014.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.049.-No.015.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.049.-No.016.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.085.-No.024.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.123.-No.013.

114 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a.-Fasc.145.-No.102.

115 ŠA Prešov, f. Rod Stárai z Michaloviec, kr. 14, inv. č. 202, No. 3123. Svedectvo užského slúžneho o dražbe vinice v Baškovciach a kúrie v Sobranciach patriacej Imrichovi Stáraiovi.

116 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 148. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/1732.

obrábali dvaja cudzí vinohradníci. Jeden z nich pochádzal zo susedných Hlivíšť a obrábal vinohrad o rozlohe päť kopáčov. Ten druhý bol obyvateľom neďalekých Sobraniec a jeho vinohrad mal rozlohu šesť kopáčov. Vinohrad, resp. vinohrady s rozlohou až 20 kopáčov patrili miestnemu pravoslávne kňazovi (*Ruthens Sacerdos*).¹¹⁷ Vinohrady v Choňkovciach existovali aj v nasledujúcich desaťročiach, keďže poddanské vinohrady sa tu konkrétne spomínajú v súpisoch skonfiškovaných majetkov Imricha a Juraja Gomboša z rokov 1738 a 1739, avšak bez podrobnejších údajov.¹¹⁸

V susednej dedine **Koňuš** bolo v celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 zaznamenaných celkom deväť sedliackych poddanských usadlostí a jedna želiarska, ale iba dvaja sedliaci mali produkčné vinohrady o celkovej rozlohe štyroch kopáčov. Jeden z nich obrábal vinohrad s rozlohou troch kopáčov a druhý s rozlohou len jedného kopáča. V súpise boli zaznamenané aj spustnuté vinohrady piatich sedliakov, ktorých rozloha bola vtedy až 27 kopáčov.¹¹⁹ V roku 1720 už bola väčšina spustnutých vinohradov skultivovaná a zaznamenané vinohrady mali celkovú rozlohu 21 kopáčov. Zdvojnásobil sa aj počet sedliackych poddanských usadlostí z deväť na 17 a v dedine bola stále jedna želiarska usadlosť. Vinohrady s celkovou rozlohou 17 kopáčov obrábal štyria tunajší sedliaci a jeden vinohrad s rozlohou štyroch kopáčov obhospodaroval jeden obyvateľ so susednej Priekopy.¹²⁰ Tunajšie vinohrady spomenul vo svojom diele aj Adam Horvát, ktorý o Koňuši uvádza, že „*sa nachádza v lesoch pod horami. Neveľmi vhodné miesto pre siatie ozimín. Má aj nejaké vinice, čo stačí pre miestnu spotrebu.*“¹²¹ Rovnaký popis dediny a malé vinohrady uvádza aj Matej Bel.¹²² Vinohrady v Koňuši vlastnil v tomto období aj zemepán Juraj Gomboš, avšak neskôr v roku 1753 sa spomínajú už ako spustnuté.¹²³

117 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 150. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/8308.

118 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc_012_-_No_022/a.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc_012_-_No_022/b.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc_068_-_No_014.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc_049_-_No_015.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc_049_-_No_016.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc_085_-_No_024.

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc_123_-_No_013.

119 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 148. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/1735.

120 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 151. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/8307.

121 HORVÁT, Adam z Pavloviec. *Popis Užskej stolice*. KOČAN, Jozef – MOLNÁR, Martin (zost.). Pavlovce nad Uhom: Jozef Rovňák – Excel, 2010, s. 36. Preklad: SLANINKA, Martin.

122 BEL, Matej. *Užská stolica*. Bratislava: Zemplínsky valal, 1999, s. 67. Preklad: SLANINKA, Martin.

123 https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156_-_a_-_Fasc_012_-_No_025/a.

V roku 1715 boli v celokrajinskom daňovom súpise **Priekopy** zaznamenané len štyri sedliacke poddanské usadlosti a vinohradníctvu sa aktívne venovali dvaja sedliaci, pričom každý z nich obrábal vinohrad o rozlohe troch kopáčov. Produkčné vinohrady mali celkovú rozlohu šesť kopáčov. Spustnuté vinohrady v Priekope zaznamenané neboli.¹²⁴ V roku 1720 sa zvýšil počet sedliackych poddanských usadlostí síce len na päť, ale celková rozloha vinohradov vzrástla zo šesť na 15 kopáčov. Z piatich sedliakov sa vinohradníctvu venovali štyria. Jeden z nich, Michael Suba mal vinohrad aj v susednej dedine Koňuš.¹²⁵

V **Porúbke** bolo v celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 zaznamenaných sedem sedliackych poddanských usadlostí a celková rozloha produkčných vinohradov bola 16 kopáčov. Zo siedmich sedliakov sa vinohradníctvu popri roľníctve venovali piati.¹²⁶ V roku 1720 síce klesol počet sedliackych poddanských usadlostí zo sedem na šesť, avšak rozloha produkčných vinohradov vzrástla zo 16 na 22 kopáčov. Vinohradníctvu sa vtedy venovali všetci sedliaci v Porúbke.¹²⁷

Susedná dedina **Koromľa** bola najvýchodnejšou dedinou na michalovskom panstve. V Koromli bolo v celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 zaznamenaných až 17 sedliackych poddanských usadlostí a tri želiarske. Celková rozloha produkčných vinohradov však bola len 13 kopáčov, pričom vinohradníctvu sa venovalo len päť sedliakov. Jeden sedliak mal ešte spustnutý vinohrad s rozlohou jedného kopáča.¹²⁸ V roku 1720 sa zvýšil počet sedliackych poddanských usadlostí zo 17 na 19, a želiari už v dedine neboli žiadni. Rozloha produkčných vinohradov, ktoré obrábali ôsmi tamojší sedliaci sa zvýšila len nepatrne z 13 na 14 kopáčov. V súpise boli ešte zaznamenaní aj piati cudzí vinohradníci, ktorí mali v Koromli vinohrady dokopy o rozlohe 10 kopáčov. Cudzí vinohradníci pochádzali zo susedných dedín Husák, Petrovce, Vyšné Nemecké, Tibava a Nevické. Celková rozloha zaznamenaných vinohradov v Koromli v roku 1720 bola 24 kopáčov.¹²⁹ Adam Horvát pri popise tejto dediny uvádza, že „leží tiež na neúrodných kopcoch s malými vinicami.“¹³⁰

Neďaleká **Tibava** patrila v predošlých storočiach medzi jednu z najvýznamnejších vinohradníckych lokalít vo východnej časti michalovského panstva. Avšak

https://archives.hungaricana.hu/en/urbarium/HU_MNL_OL_E_156-a-Fasc.012-No.025/b.

- 124 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 149. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1737.
- 125 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 151. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/8309.
- 126 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 149. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1738.
- 127 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 151. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/8310.
- 128 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 148. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1740.
- 129 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 151. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/8314.
- 130 HORVÁT, Adam z Pavloviec. *Popis Užskej stolice*. KOČAN, Jozef – MOLNÁR, Martin (zost.). Pavlovce nad Uhom: Jozef Rovňák – Excel, 2010, s. 36. Preklad: SLANINKA, Martin.

v rokoch 1715 a 1720 bola Tibava podľa celokrajinských daňových súpisov úplne vyľudnená a nebol tam zaznamenaný ani jeden sedliak či želiar.¹³¹ Zaujímavé ale je, že v daňovom súpise Koromle z roku 1720 je zaznamenaný jeden sedliak z Tibavy, ktorý tam mal vinohrad o rozlohe troch kopáčov.

V **Komárovciach**, nachádzajúcich sa juhozápadne od Tibavy, síce v roku 1715 neboli zaznamenané žiadne vinohrady,¹³² ale v roku 1720 tam už produkčné vinohrady existovali. Zo šiestich sedliakov sa vinohradníctvu venoval iba jeden, ktorý obrábal vinohrad o rozlohe troch kopáčov.¹³³

Od Tibavy smerom na západ, cestou naspäť k Michalovciam, boli produkčné vinohrady zaznamenané ešte v dvoch dedinách, v Lúčkach a vo Veľkých Zalužiciach.

V **Lúčkach** bolo v celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 zaznamenaných šesť sedliackych poddanských usadlostí, pričom štyria sedliaci sa popri roľníctve venovali aj vinohradníctvu. Celková rozloha zaznamenaných produkčných vinohradov bola v tomto roku 11 kopáčov.¹³⁴ Situácia v dedine sa radikálne zmenila v roku 1720, kedy bola dedina zrejme celá vyľudnená, keďže v daňovom súpise nebol zaznamenaný ani jeden poddaný.¹³⁵

Taktiež **Veľké Zalužice** boli v tomto období vyľudnenou dedinou, keďže v roku 1715 bol v dedine zaznamenaný len jeden sedliak, ktorý sa popri roľníctve venoval aj vinohradníctvu. Obrábal vinohrad s rozlohou dvoch kopáčov.¹³⁶ V roku 1720 nastala vo Veľkých Zalužiciach rovnaká situácia ako v Lúčkach, v dedine už nebol zaznamenaný ani jeden sedliak či želiar.¹³⁷

V susedných **Malých Zalužiciach** boli ešte v celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 zaznamenané spustnuté vinohrady s celkovou rozlohou štyroch kopáčov, na ktorých sa už vtedy pásol dobytok a ktoré mali dvaja sedliaci, rovnako po dvoch kopáčoch.¹³⁸ Avšak ani v roku 1720 vinohrady neboli obnovené a obyvatelia sa venovali už len roľníctvu.¹³⁹ Vinohrady sa v Malých Zalužiciach nespomínajú už ani v nasledujúcom období.

131 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 152.

132 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 149. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1699.

133 http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/8353.

134 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 148. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1709.

135 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 151.

136 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 149. http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1714.

137 ACSÁDY, Ignác. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában*. Budapest, 1896, s. 151.

138 http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/1715.

139 http://adatbazisokonline.hu/sk/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/adatlap/8289.

Tab. 1. Údaje týkajúce sa vinohradníckych lokalít na michalovskom panstve podľa celokrajinských daňových súpisov z rokov 1715 a 1720. U – počet všetkých usadlostí, UV – počet usadlostí s vinohradmi, V – rozloha vinohradov v kopáčoch, P – priemerná rozloha vinohradov pripadajúca na jednu usadlosť s vinohradmi, CV – počet cudzích vinohradníkov.

Obec	1715				1720				
	U	UV	V	P	U	UV	CV	V	P
Banka	0	0	0	0	15	15	0	91	6,06
Hlivištia	7	2	8	4	8	2	0	7	3,5
Choňkovce	16	2	10	5	20	3	2	43	8,6
Jovsa	4	2	4	2	10	0	0	0	0
Kaluža	2	1	2	2	5	1	12	50	3,84
Klokočov	5	5	19	3,8	6	0	0	0	0
Komárovce	8	0	0	0	6	1	0	3	3
Koňuš	10	2	4	2	18	4	1	21	4,2
Koromľa	20	5	13	2,6	19	8	5	24	1,84
Krivošťany	23	8	33	4,12	17	11	0	44	4
Kusín	4	3	13	4,3	6	0	0	0	0
Lúčky	6	4	11	2,75	0	0	0	0	0
Michalovce	7	0	0	0	15	0	0	7	0
Oreské	8	0	0	0	13	8	19	120	4,44
Poruba pod Vihorlatom	16	3	10	3,33	13	0	0	0	0
Porúbka	7	5	16	3,2	6	6	0	22	3,66
Priekopa	4	2	6	3	5	4	0	15	3,75
Staré	29	20	78	3,9	25	24	22	151	3,28
Trnava pri Laborci	8	6	27	4,5	6	6	15	102	4,85
Veľké Zalužice	1	1	2	2	0	0	0	0	0
Vinné	18	15	64	4,26	28	26	24	272	5,44
Vyšná Rybnica	12	1	1	1	14	1	0	2	2
Zbudza	3	1	2	2	3	0	0	0	0
Spolu	218 (401)	88	323	3,67	258 (469)	120	100	974	4,42

V zátvorkách je uvedený počet zaznamenaných poddanských usadlostí vo všetkých dedinách a mestečkách michalovského panstva.¹⁴⁰

140 Podľa MIŠÍKOVÁ, Alena. Hospodárske pomery na dedinách michalovského panstva v 18. a prvej polovici 19. storočia. In KOTULIČ, Rastislav (ed.). *Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky ANNO 2009*. Prešov: Prešovská univerzita, 2009, s. 258; MIŠÍKOVÁ, Alena. Hospodárske a sociálne pomery na panstve Michalovce v 18. storočí a prvej polovici 19. storočia. In DOMENOVÁ, Marcela – MAGDOŠKO, Drahošlav (eds.). *Poznávanie dejín Slovenska. Pramene, metódy a poznatky*. Prešov – Košice: Universum – Katedra histórie Filozofickej fakulty UPJŠ, 2015, s. 307.

Na michalovskom panstve sa v prvej polovici 18. storočia nachádzali celkom tri mestečká a 55 dedín, dokopy 58 sídlisk. Produkčné vinohrady patriace k poddanským usadlostiam boli v celokrajinskom daňovom súpise z roku 1715 zaznamenané celkom v 19 sídliskách, čo predstavuje tretinu všetkých sídlisk michalovského panstva. Výnimkou boli len vinohrady priamo v Michalovciach, ktoré patrili k panskému majeru. Najrozsiahlejšie vinohrady sa nachádzali v Starom (78 kopáčov), Vinnom (64), Krivošťanoch (33), Trnave pri Laborci (27) a v Klokočove (19). Celková rozloha zaznamenaných produkčných vinohradov v roku 1715 predstavovala 323 kopáčov. V dnešných plošných mierach by to predstavovalo približne 872,1 árov, pri prepočte s hodnotou 2,7 áru, ktorú predstavuje jeden kopáč. Na celom michalovskom panstve bolo vtedy zaznamenaných 401 poddanských usadlostí (359 sedliackych a 42 želiarskych), pričom usadlostí, ku ktorým patrili aj vinohrady bolo celkom 88, čo predstavuje necelú štvrtinu všetkých usadlostí na panstve. K jednej roľnícko-vinohradníckej usadlosti tak v priemere patrilo vinohrad o rozlohe 3,67 kopáča. Najväčšia priemerná rozloha vinohradov patriacich k jednej roľnícko-vinohradníckej usadlosti v jednotlivých sídliskách bola v Choňkovciach (5 kopáčov), Trnave pri Laborci (4,5), Kusíne (4,3), Vinnom (4,26), Krivošťanoch (4,12), Hlivištiach (4), Starom (3,9) a v Klokočove (3,8).

O päť rokov neskôr sa celková hospodárska situácia na michalovskom panstve podstatne zlepšila, čo sa týkalo aj vinohradníctva. Počet sídlisk, v ktorých boli v celokrajinskom daňovom súpise z roku 1720 zaznamenané vinohrady obrábané poddanými sa síce znížil z 19 na 16, avšak celková rozloha produkčných vinohradov sa strojnásobila. Kým v roku 1715 bola rozloha vinohradov 323 kopáčov, v roku 1720 to bolo až 974 kopáčov (približne 2 629,8 árov). Najrozsiahlejšie vinohrady sa nachádzali vo Vinnom (272 kopáčov), Starom (151), Oreskom (120), Trnave pri Laborci (102) a v Banke (91). Zvýšil sa aj počet poddanských usadlostí na panstve zo 401 na 469 (427 sedliackych, 41 želiarskych a jedna slobodnícka), pričom počet usadlostí, ku ktorým patrili vinohrady tiež vzrástol z 88 na 120, čo predstavovalo približne štvrtinu všetkých poddanských usadlostí na panstve.

V celokrajinských daňových súpisoach z roku 1720 boli zaznamenaní aj cudzí vinohradníci, ktorí v danej lokalite nebývali, ale mali tam vinohrad. Väčšinou išlo o obyvateľov susedných dedín, v ktorých už nebol dostatok vhodnej pôdy k zakladaniu nových vinohradov, alebo tam vôbec neboli vhodné podmienky na ich zakladanie. Zo 16 vinohradníckych lokalít boli títo cudzí vinohradníci zaznamenaní v ôsmich lokalitách. Celkový počet týchto cudzích vinohradníkov bol až 100 (celkový počet domácich vinohradníkov bol 120), pričom nešlo len o poddaných, ale nachádzali sa medzi nimi aj zemaniam. Celkový počet zaznamenaných vinohradníkov bol teda 220. Najviac cudzích vinohradníkov bolo pochopiteľne zaznamenaných v najväčších vinohradníckych lokalitách, niekde ich bolo dokonca viac než domácich vinohradníkov. Vo Vinnom bolo zaznamenaných 26 domácich a 24 cudzích vinohradníkov, v Starom 24 domácich a 22 cudzích, v Oreskom bolo len osem domácich a až 19 cudzích, v Trnave pri Laborci len šesť domácich a až 15 cudzích a v Kaluži bol dokonca zaznamenaný len jeden domáci a až 12 cudzích vinohradníkov. Zvýšila sa aj celková priemerná rozloha vinohradu pripadajúca na jedného vinohradníka z 3,67 kopáča v roku 1715 na 4,42 kopáča v roku 1720. Najväčšia priemerná rozloha vinohradu v jednotlivých vinohradníckych lokalitách pripadajúca na jedného vinohradníka

bola v Choňkovciach (8,6 kopáča), Banke (6,06), Vinnom (5,44), Trnave pri Laborci (4,85), Oreskom (4,44) a v Koňuši (4,2).

Pre väčšinu poddaných na michalovskom panstve, ktorí sa venovali vinohradníctvu, predstavovala táto činnosť spravidla len doplnkový zdroj obživy popri roľníctve a chove hospodárskych zvierat. Kým ešte v roku 1715 mali všetky miestne vinohradnícke lokality charakter roľnícko-vinohradníckych dedín a mestečiek, tak v roku 1720 nastala výnimočná situácia v Trnave pri Laborci a v Banke. V celokrajinských daňových súpisoch týchto dvoch dedín neboli zaznamenané žiadne polia ani lúky patriace k jednotlivým poddanským usadlostiam, ktoré by ich obyvatelia mohli obrábať, avšak všetci obyvatelia mali vinohrady. Trnavu pri Laborci a Banku preto môžeme označiť za výlučne vinohradnícke obce nachádzajúce sa na michalovskom panstve v tomto období.

Keďže celokrajinské daňové súpisy z rokov 1715 a 1720 neboli najpresnejšie a zároveň do nich neboli zaznamenávané vinohrady patriace šľachte, cirkvi či novovysadené vinohrady, musíme všetky zistené hodnoty týkajúce sa rozlohy vinohradov, počtu usadlostí a ďalších údajov, považovať len za minimálny stav odrážajúci skutočnú situáciu na michalovskom panstve v tomto období.